

Strategický plán pro postupné odstraňování bariér 2021–2030

Magistrát města Brna
Dominikánské náměstí 3 | 601 67 Brno
Odbor zdraví

Pořizovatel dokumentu:

Statutární město Brno
Magistrát města Brna
Odbor zdraví
Dominikánské náměstí 3, 601 67 Brno

Kontaktní osoba:

Mgr. Eva Rossi, tajemnice Poradního sboru RMB pro bezbariérové Brno
E-mail: rossi.eva@brno.cz

Zpracovatel:

Masarykova univerzita
Přírodovědecká fakulta
Geografický ústav
Kotlářská 2, 611 37 Brno

Zpracovatelský tým:

RNDr. Robert Osman, Ph.D.
RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D.
Mgr. Daniel Kaplan

Strategický plán pro postupné odstraňování bariér 2021–2030 vznikl v rámci projektu Technologické agentury České republiky s názvem „Strategické nástroje pro utváření bezbariérového prostoru města“ (TL01000013).

Strategický plán pro postupné odstraňování bariér 2021–2030 byl projednán Radou města Brna na R8/120. schůzi dne 2. 12. 2020 a doporučen Zastupitelstvu města Brna ke schválení. Zastupitelstvo města Brna pak projednalo a schválilo strategický plán na Z8/22. zasedání dne 8. 12. 2020.

OBSAH

Úvod	3
Analytická část	4
Legislativa a používané teorie	4
Cílové skupiny	4
Senioři a seniorky	5
Rodiče s kočárky	8
Uživatelé a uživatelky vozíku, osoby se zrakovým a sluchovým znevýhodněním	8
Shrnutí charakteristik cílových skupin	10
Bariéry	11
Institucionální prostředí	15
Datové prostředí	15
Koncepční prostředí	16
Návrhová část	20
Procesní priorita: jak nastavit systémové procesy?	20
Realizační priorita: jak postupovat proaktivně?	21
Osvětová priorita: jak efektivně popularizovat bezbariérovost?	22
Implementační část	23
Seznam zdrojů	24
Přílohy	25
Příloha 1: Členové Poradního sboru RMB pro bezbariérové Brno	26
Příloha 2: Podrobná metodika stanovení prioritních bariér	27
Příloha 3: Prioritní místa a instituce v dopravě	32
Příloha 4: Prioritní místa a instituce	35
Příloha 5: Instrukce pro prioritizaci	43

ÚVOD

Strategický plán pro postupné odstraňování bariér je střednědobý strategický dokument, který slouží primárně **pro potřeby Poradního sboru Rady města Brna pro bezbariérové Brno (PSPBB)**. Doba jeho platnosti je vymezena **do roku 2030**.

Hlavním cílem strategického plánu je **vytvářet ve městě Brně přístupné prostředí a vybudovat systém, jak odstraňovat stávající bariéry a nevytvářet nové**. Jedná se tak o hlavní nástroj pro systematické a efektivní plánování. Dokument má tři hlavní části. Za prvé analytickou část, která popisuje základní legislativu a používané teorie, definuje a charakterizuje cílovou skupinu a analyzuje institucionální prostředí včetně klíčových dokumentů města Brna s návazností na problematiku přístupnosti. Za druhé návrhovou část, která je členěna do podoby priorit, cílů a opatření, jejichž realizace povede k dosažení vytyčeného cíle. A za třetí implementační část, která popisuje způsob, jakým bude zajištěna realizace jednotlivých kroků. Na strategický plán pak navazuje **Akční plán pro postupné odstraňování bariér**, což je sice samostatný dokument, avšak ze strategického plánu vychází a je s ním úzce propojen, jelikož obsahuje seznam konkrétních aktivit (investičních i neinvestičních akcí) a je pravidelně aktualizován.

Dokument vznikl v průběhu roku 2020. Zpracovatelem je Geografický ústav Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity ve spolupráci s Odborem zdraví Magistrátu města Brna. Podoba strategického plánu byla průběžně diskutována se členy PSPBB a dalšími relevantními odborníky a institucemi v oblasti bezbariérovosti a strategického plánování.

Strategický plán projednala a vzala na vědomí Porada vedení města Brna dne 16. 11. 2020. Následně dne 19. 11. 2020 projednala a vzala na vědomí na svém 20. zasedání Komise zdravotní a prarodinné politiky Rady města Brna. Ve stejný den, tedy dne 19. 11. 2020, na svém 19. setkání strategický plán projednal a schválil Poradní sbor Rady města Brna pro bezbariérové Brno. Dále pak dokument projednal a vzal na vědomí dne 26. 11. 2020 Sněm starostů brněnských městských částí. Finální verzi strategického plánu po zapracování všech připomínek projednala Rada města Brna na R8/120. schůzi dne 2. 12. 2020 a doporučila Zastupitelstvu města Brna dokument schválit. Zastupitelstvo pak na svém Z8/22. zasedání dne 8. 12. 2020 dokument projednalo a přijalo toto usnesení: „Zastupitelstvo města Brna schvaluje Strategický plán pro postupné odstraňování bariér 2021–2030, který tvoří přílohu č. 53 těchto usnesení.“

Legislativa a používané teorie

Existuje celá řada dokumentů nejen legislativní povahy, které vytvářejí obecný rámec pro tuto strategii. Mezi ty nejdůležitější dokumenty patří i) Listina základních práv a svobod (přijata roku 1992), ii) Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (přijata OSN roku 2006, ratifikována ČR roku 2009), iii) zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, (platný od roku 2006) a iv) vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, (platná od roku 2009). Všechny tyto dokumenty mají společného jmenovatele a tím je rovnost občanů a občanek České republiky. Mezi tuto rovnost pak samozřejmě patří i rovnost v přístupnosti, a to jak k veřejnému prostoru, tak i k veřejným zdrojům a službám. Tato rovnost se do dokumentů dostává prostřednictvím prosazování tzv. **univerzálního designu prostoru**, tedy designu prostoru pro všechny jeho uživatele a uživatelky. Termín univerzální design byl poprvé použit v roce 1985 v USA a popisoval myšlenku přístupného prostředí, ze kterého budou mít užitek nejen osoby se zdravotním omezením, ale celá společnost. Jde o design prostředí, služeb a produktů použitelných v co největší možné míře pro všechny uživatele a uživatelky bez potřeby přizpůsobovat se. Nicméně by měl reflektovat demografickou situaci a potřeby jednotlivých skupin osob v daném městě. Do českého právního rámce se univerzální design propisuje například prostřednictvím vyhlášky č. 398/2009 Sb., která říká:

„Tato vyhláška stanoví obecné technické požadavky na stavby a jejich části tak, aby bylo zabezpečeno jejich užívání osobami s pohybovým, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, osobami pokročilého věku, těhotnými ženami, osobami doprovázejícími dítě v kočárku nebo dítě do tří let (dále jen „osoby s omezenou schopností pohybu nebo orientace“).“

Přesto, že vyhláška volí pro definici cílové skupiny výčet pouze vybraných podskupin osob a může tak vyvolávat dojem, že se jedná o svého druhu omezený výběr, je tento výběr natolik široký, že jej spíše než označení prioritních skupin lze chápat jako zástupné označení pro „všechny“. Tímto se vyhláška hlásí k principům

univerzálního designu prostoru. Tento strategický dokument se k principům univerzálního designu hlásí taktéž, a to především v případě dlouhodobé vize zpřístupnit prostor města co možná největšímu počtu jeho uživatelů a uživatelek. Je vyžadováno, aby každá nová stavba či rekonstrukce byla prováděna dle stávající platné legislativy, a tedy dle univerzálního designu prostoru. Na úrovni celoměstského plánování strategický dokument pak tyto principy univerzálního designu prostoru kombinuje s principy taktického urbanismu. **Taktický urbanismus** bere v potaz časové trvání postupného zpřístupňování celého prostoru města. Snaží se jej zpřístupňovat takticky, tedy ve funkčních celcích a zároveň dle určité společenské potřeby. Strategie tak každý z těchto principů využívá na odlišné měřítkové úrovni. Zatímco k úrovni konkrétní lokality přistupuje prostřednictvím univerzálního designu prostoru, výběr těchto lokalit na úrovni celého města řeší pomocí principu taktického urbanismu. Taktický urbanismus tak používá především pro prioritizaci lokalit, které mají být dle principů univerzálního designu upraveny dříve a které později. Strategie tak pomocí kombinace těchto přístupů definuje lokality, které by měly být v rámci prostoru města Brna zpřístupněny prioritně. Jejich zpřístupnění v krátkodobém měřítku pak označuje za taktické.

Cílové skupiny

Na základě specifické sociálně-demografické situace města Brna, jeho postavení jako univerzitního a technologického města a z důvodu přetrvávajícího nedostatku informací o specifických nárocích určitých skupin na užívání prostoru (osoby s mentálním či psychickým znevýhodněním) přistoupil PSpBB k vlastnímu vymezení cílové skupiny. V průběhu roku 2019 tak členové PSpBB vymezili **prioritní cílové skupiny osob** pro účely tohoto strategického dokumentu s tím, že jejich vymezení je samozřejmě dočasné. Mezi prioritními skupinami tak jsou zahrnuti **senioři a seniorky, uživatelé a uživatelky vozíků, osoby s berlemi, osoby se zrakovým znevýhodněním, osoby se sluchovým znevýhodněním, rodiče s dětmi v kočárku** a samozřejmě lidé s jakoukoliv kombinací těchto charakteristik.

Obrázek č. 1: Grafický výstup odpovědí členů PSpBB na otázku „Pro koho by podle Vás mělo být prostředí města Brna zpřístupněno prioritně?“

Pozn. 1: Terminologie použitá v obrázku nevyužívá korektního označování vybraných skupin, představuje označování, které používali sami členové a členky PSpBB v individuálních rozhovorech. Záměrně je ponechána v nezměněné podobě jako doklad složitosti komunikace o této problematice napříč obory a disciplínami.

Pozn. 2: Velikost písma vyjadřuje výsledek frekvenční analýzy, kdy čím větší písmo je použito, tím častěji se vybraná skupina objevovala v individuálních rozhovorech s jednotlivými členy a členkami PSpBB. Černé čáry a červená čísla představují počet hlasů, které dali jednotliví členové a členky PSpBB vybraným skupinám ve druhém kole společné prioritizace. Šedá pole představují tři varianty možného vymezení prioritních cílových skupin. Nejtmavší pole pak vymezuje cílové skupiny osob, kterým se podrobně věnuje tento strategický dokument.

Následná část strategického plánu identifikuje, kolik osob těchto skupin ve městě Brně žije. V řadě případů se však kvůli povaze a dostupnosti dat nejedná o přesná čísla, ale spíše o (expertní) odhady.

Senioři a seniorky

Seniorskou složku populace v Brně lze poměrně dobře identifikovat, a to na základě věku. Za seniory jsou tak považováni lidé ve věku 65 let a více. Ke konci roku 2019 žilo v Brně **79 457 osob** seniorského věku, což představovalo **20,8 % obyvatel města**. Index stáří (tj. poměr počtu seniorů k počtu dětí) činil 134, což

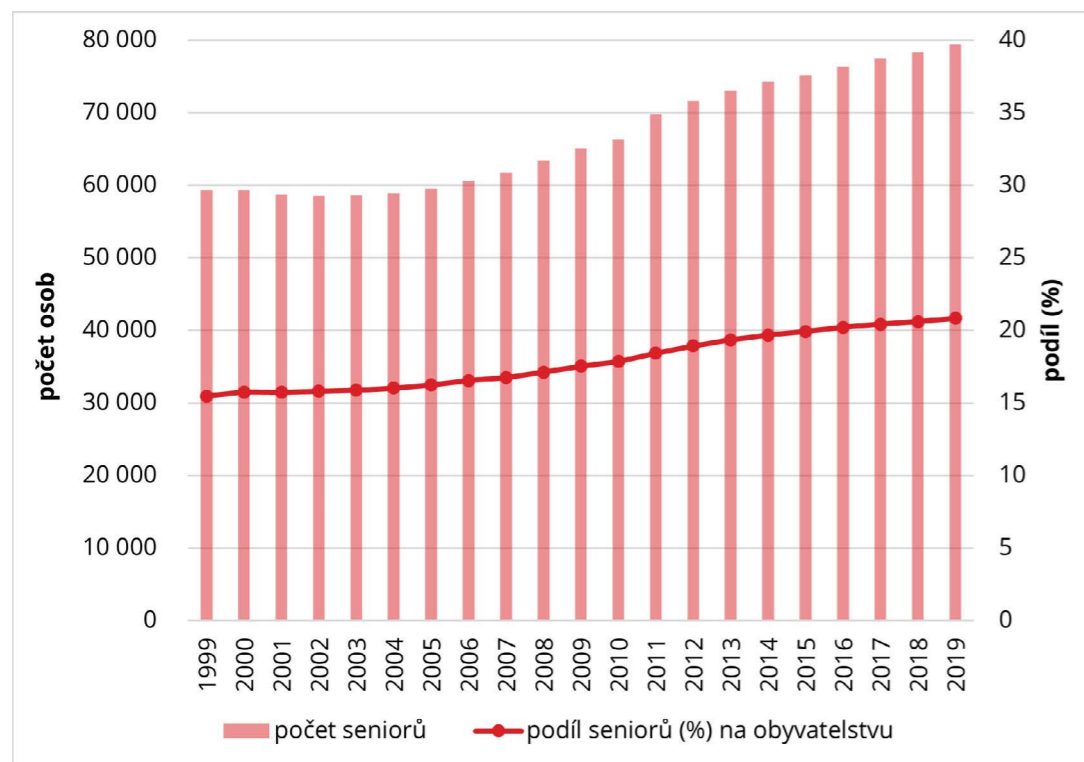
znamená, že na 100 obyvatel ve věku 0 až 14 let připadalo 134 obyvatel ve věku 65 let a více.

Tabulka č. 1: Struktura seniorské složky populace ve městě Brně k 31. 12. 2019

Skupiny osob	Absolutní počet			Podíl na obyvatelstvu celkem / mužích / ženách (%)			Poměr mezi pohlavími (%)	
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	muži	ženy
mladší senioři (65–74 let)	43 774	18 808	24 966	11,5	10,2	12,7	43	57
starší senioři (75–84 let)	26 143	10 425	15 718	6,9	5,6	8,0	40	60
nejstarší senioři (85 let a více)	9 540	2 961	6 579	2,5	1,6	3,3	31	69
Senioři celkem	79 457	32 194	47 263	20,8	17,4	24,1	41	59
Obyvatelstvo celkem	381 346	184 925	196 421	100,0	100,0	100,0	48	52

Zdroj: ČSÚ (2020b): Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji – 2019

Obrázek č. 2: Vývoj seniorské složky populace ve městě Brně v letech 1999 až 2019

Zdroj: ČSÚ (2010): Demografická ročenka okresů – 2000–2009 + ČSÚ (2020a): Demografická ročenka okresů – 2010–2019

Podrobnější struktura seniorské populace v Brně ukazuje dvě skutečnosti. Za prvé se zvyšujícím se věkem seniorů klesá jejich počet, a proto vůbec nejpočetnější složkou seniorů jsou tzv. mladší senioři ve věku 65 až 74 let. Jedná se o téměř 44 tis. osob, tedy necelých 12 % obyvatel města a 55 % všech seniorů. Další kategorii představují tzv. starší senioři ve věku 75 až 84 let. V tomto případě se jedná o 26 tis. osob, tedy téměř 7 % obyvatel města a 33 % všech seniorů. Vůbec nejméně je tzv. nejstarších seniorů ve věku 85 let a více. Tato skupina čítá necelých 10 tis. osob, tedy zhruba 3 % obyvatel města a 12 % všech seniorů. Za druhé pak mezi

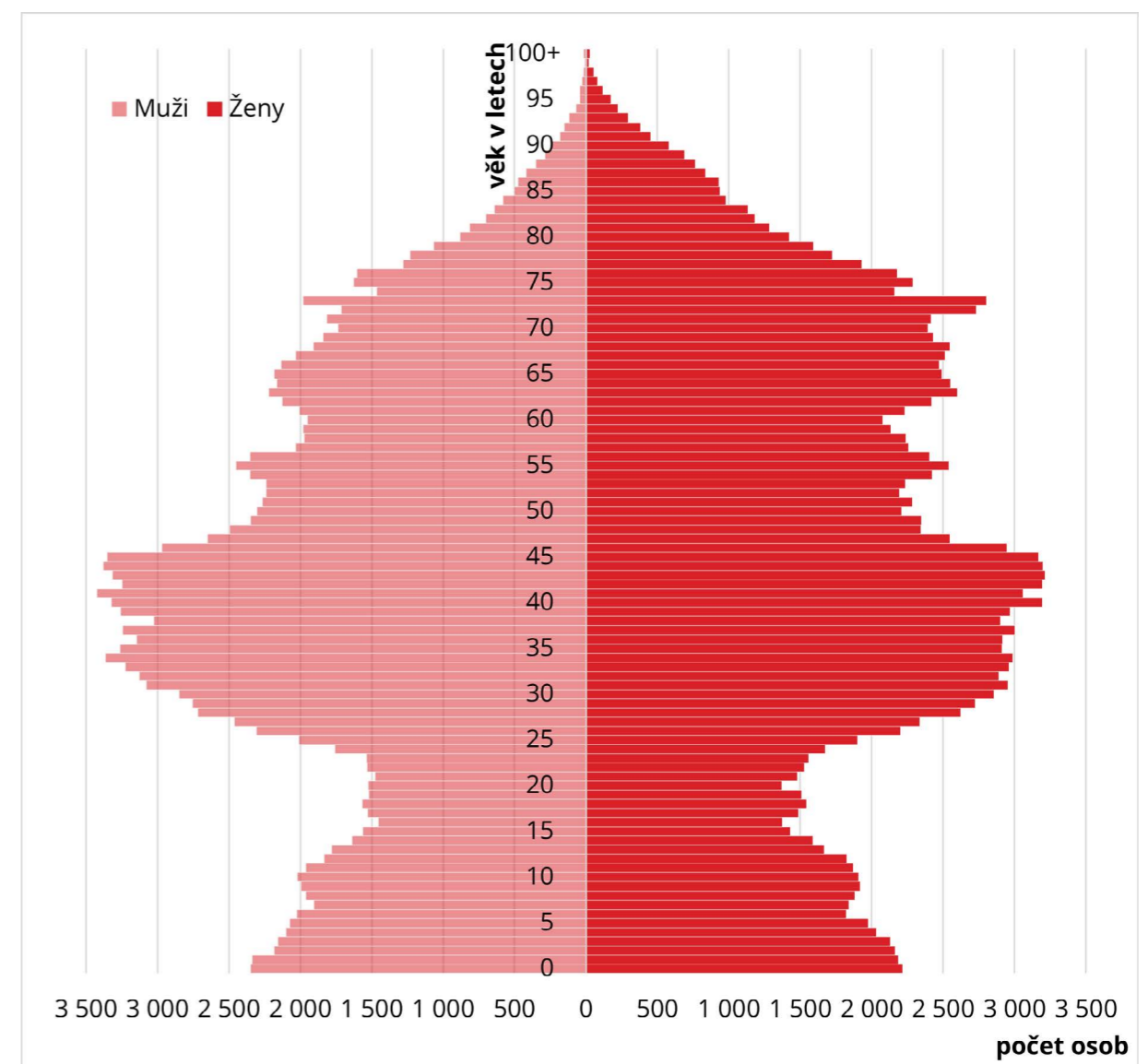
seniory převažují ženy (59 % : 41 %), a to ve výraznějším poměru, než je tomu u celé populace Brna (52 % : 48 %). Se zvyšujícím se věkem seniorů pak tento nepoměr dále narůstá, což je způsobeno dlouhodobě vyšší nadějí dožití u žen (na konci roku 2018 tak v Brně činila naděje dožití žen 82,7 let, zatímco mužů 77,1 let).

Počet i podíl seniorů navíc v rámci procesu demografického stárnutí dlouhodobě narůstá. Ještě v roce 1999 činil počet seniorů 59 330 osob, v roce 2009 pak 65 064 osob a v roce 2019 již zmiňovaných 79 457 osob. Ještě zásadnější je nárůst podílu seniorů na celkové populaci Brna:

v roce 1999 se jednalo o 15,5 %, o deset let později o 17,5 % a v roce 2019 již o uvedených 20,8 %. Do budoucna navíc lze předpokládat další zvyšování počtu i podílu seniorů, o čemž svědčí i rozložení populace Brna dle jednoletých věkových kategorií a pohlaví ve formě věkové pyramidy níže. Do seniorského věku se totiž dostávají nebo již dostaly silné populační ročníky druhé poloviny 40. let a celých 50. let 20. století. Z věkové pyramidy lze dobře predikovat, jak se bude vyvíjet věková struktura obyvatelstva města Brna vlivem stárnutí. Změny však může přinést i migrace (přistěhování či odstěhování obyvatel), nicméně dramatickou změnu věkové skladby nelze očekávat. Seidenglanz a kol.

(2013) zpracovali pro potřeby města Brna na základě dat dostupných do roku 2011 prognózu demografického vývoje obyvatelstva města. Tzv. střední varianta předpokládala v roce 2016 podíl seniorské složky 20,2 %, což se zcela přesně stalo. Proto lze brát tuto variantu jako nejpravděpodobnější. Podle ní bude v roce 2026 činit podíl seniorské složky již 22,8 % obyvatel města, v roce 2036 pak 25,1 % a v roce 2046 dokonce 31,5 %.

Obrázek č. 3: Věková pyramida obyvatel města Brna k 31. 12. 2019

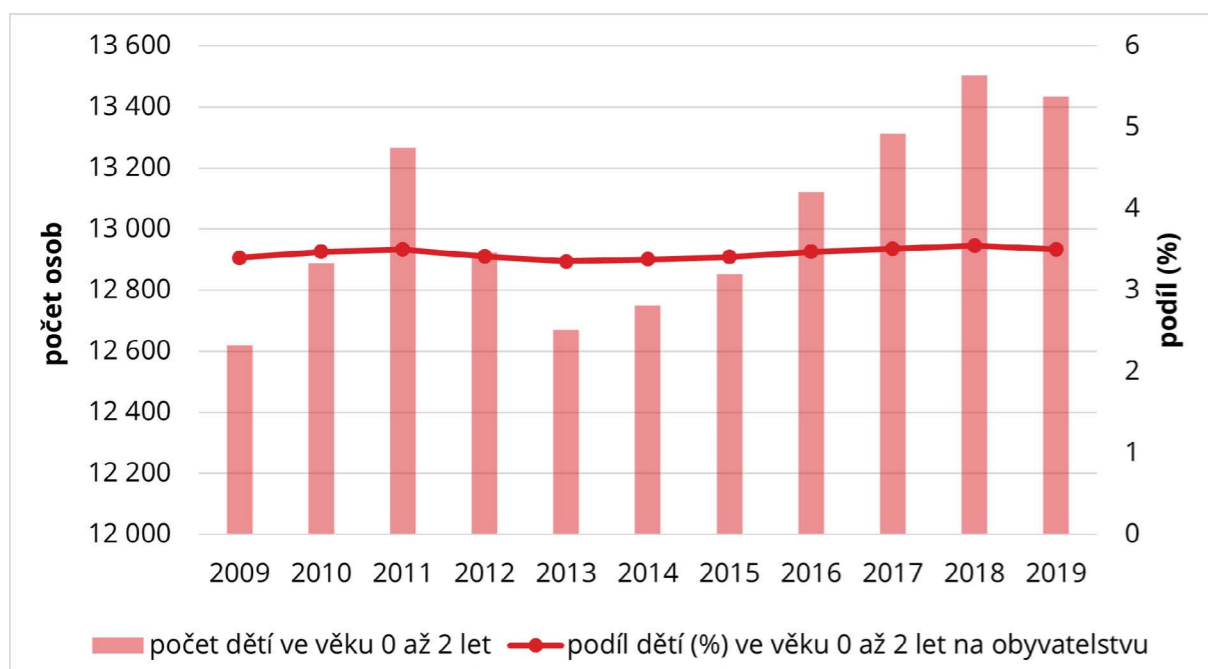
Zdroj: ČSÚ (2020b): Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji – 2019

Rodiče s kočárky

Datové zdroje, které by zachycovaly počet rodičů s kočárky, neexistují. Je však možné z demografických dat identifikovat počet dětí ve věku 0 až 2 roky (tj. do třetích narozenin), jejich rodní příslušníci kočárky k dopravě dětí mohou používat. Ke konci roku 2019 se tak v Brně jednalo o **13 433 dětí**, tedy **3,5 % obyvatel města**. Jejich struktura podle jednotlivých věkových kategorií či podle pohlaví je téměř vyrovnaná.

Také z dlouhodobého hlediska (data jsou dostupná pouze 10 let zpět) nedochází k tak razantním změnám, jako v případě seniorů. Na konci roku 2009 v Brně žilo 12 620 dětí ve věku 0 až 2 roky, což představovalo 3,4 % všech obyvatel města. Během následujících 10 let se tak počet dětí v této věkové skupině zvýšil o 813 osob a jejich podíl jen o 0,1 procentního bodu.

Obrázek č. 4: Vývoj počtu a podílu dětí ve věku 0 až 2 let ve městě Brně v letech 2009 až 2019

Zdroj: ČSÚ (2010): Demografická ročenka okresů – 2000–2009 + ČSÚ (2020b): Demografická ročenka okresů – 2010–2019

Uživatelé a uživatelky vozíku, osoby se zrakovým a sluchovým znevýhodněním

Také přesné počty uživatelů a uživatelek vozíku, osob se zrakovým a sluchovým znevýhodněním v Brně nejsou evidovány. Z tohoto důvodu je nutné pohybovat se v určitých kategoriích, širších definicích či expertních odhadech. Prvním ukazatelem může být počet příjemců **invalidního důchodu**, kdy v prosinci 2019 se v Brně jednalo o 14 032 osob (z toho 41 % pro invaliditu 1. stupně, 19 % pro invaliditu 2. stupně

Budoucí vývoj lze hůře predikovat. Na jednu stranu se do reprodukčního věku již dostali lidé narození ve druhé polovině 90. let 20. století, kdy se rodilo vůbec nejméně dětí. Tudíž se bude jednat i o málo početnou kohortu rodičů. Na druhou stranu však dochází ke stálému zvyšování věku prvorodiček (v roce 2018 byl věk brněnských prvorodiček 30,2 roku), ve velké míře se tak rodiči stávají stále ještě lidé narození v 80. letech a první polovině 90. let minulého století (tedy příslušníci relativně početné kohorty). Celou situaci navíc může proměnit i migrační chování (zejména suburbanizace = stěhování typicky mladších lidí do okrajových částí města či do obcí v těsném zázemí města).

a 40 % pro invaliditu 3. stupně).

Dále lze použít data o počtu osob, jimž byl vyplacen **příspěvek na péči**. Dle interní databáze Úřadu práce ČR se jednalo v prosinci 2019 v Brně o celkem 14 397 osob. Nejvíce zastoupeni byli příjemci tzv. 2. stupně (33 %) a 1. stupně (31 %), kteří tak dohromady tvořili zhruba dvě třetiny všech příjemců. Zbytek pak připadal na příjemce 3. stupně (23 %) a 4. stupně (13 %).

Tabulka č. 2: Příjemci invalidního důchodu (sólo) v Brně v prosinci 2019

Stupeň invalidity	Absolutní počet		
	celkem	muži	ženy
3. stupně	5 638	2 948	2 690
2. stupně	2 677	1 285	1 392
1. stupně	5 717	2 491	3 226
Celkem	14 032	6 724	7 308

Zdroj: ČSÚ (2020c): Veřejná databáze, Sociální zabezpečení, Příjemci důchodů (v prosinci příslušného roku)

Tabulka č. 2: Příjemci invalidního důchodu (sólo) v Brně v prosinci 2019

Stupeň příspěvku	1. stupeň	2. stupeň	3. stupeň	4. stupeň	Celkem
Počet příjemců	4 521	4 792	3 253	1 831	14 397

Zdroj: Úřad práce ČR (2020): Příjemci příspěvku na péči

Využitelným údajem je i aktuální počet držitelů karet ZTP (osoby zvláště těžce postižené) a ZTP/P (osoby zvláště těžce postižené s průvodcem). Podle údajů Úřadu práce ČR bylo evidováno v Brně ke konci roku 2019 souhrnně 10 526 držitelů **karet ZTP a ZTP/P**.

Za účelem expertního odhadu počtu **uživatelů a uživatelek vozíku** byl osloven ředitel spolku ParaCENTRUM Fenix, který uvedl, že mezi jejich klienty patří 110 uživatelů a uživatelek mechanického i elektrického vozíku, kteří jsou zároveň obyvateli města Brna. Celkový počet uživatelů obou typů vozíku žijících v Brně pak odhadl na 3 000 osob. K tomuto způsobu (alespoň přibližné) kvantifikace počtu uživatelů a uživatelek vozíku v Brně bylo přistoupeno i proto, že v roce 2016 vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR prohlášení „Ve věci informací o počtu vozíčkářů v České republice v roce 2015 (2016/69376-193)“ ve znění, že „informace o přesném počtu vozíčkářů v České republice neeviduje žádný úřad, ani žádný z ústředních orgánů státní správy, a to především proto, že využití (případně nevyužití) invalidního vozíku je osobní věcí každého zdravotně postiženého občana“.

Dalším ukazatelem je pak počet **klientů sociálních služeb**, které Odboru sociální péče Magistrátu města Brna vykázaly organizace dotované z rozpočtu města Brna v rámci vyúčtování za rok 2019. Rozhodně se tak nejedná o všechny občany Brna se zrakovým či sluchovým znevýhodněním (data například nezahrnují seni-

ory s mírnou nebo začínající nedoslýchavostí, kteří ještě nejsou klienty těchto služeb). Navíc u těchto organizací může jeden klient využívat více služeb u několika různých organizací, a jeden klient tak může být započítán hned několikrát. Nicméně se v celkovém součtu jednalo o 5 671 klientů služeb pro osoby se sluchovým znevýhodněním a 1 070 klientů služeb pro osoby se zrakovým znevýhodněním.

Tabulka č. 4: Klienti služeb pro osoby neslyšící, nedoslýchavé a nevidomé, slabozraké v Brně v roce 2019

Osoby neslyšící a nedoslýchavé		Osoby nevidomé a slabozraké	
organizace	počet klientů	organizace	počet klientů
Audiohelp	343	Tyfloservis	145
Centrum pro dětský sluch	27	TyfloCentrum	588
Česká unie neslyšících	46	Společnost pro ranou péči Brno	121
Tichý svět	220	Vodící pes	102
Unie neslyšících Brno	5 035	CSS pro osoby se ZP Chrlice	114
Celkem	6 724	Celkem	1 070

Zdroj: Odbor sociální péče Magistrátu města Brna (2020): Počty klientů služeb

Brno je též „univerzitním městem“, kdy na veřejných a státních vysokých školách ve městě studuje zhruba 60 tis. osob. Značná část studentů sice nemá v Brně trvalé bydliště, ale v průběhu semestrů (a někteří studenti i mimo ně) ve městě fakticky žije. Proto lze do cílové (prioritní) skupiny uživatelů a uživatelů vozíku, osob se

zrakovým a sluchovým znevýhodněním řadit i **studenty s vybranými specifickými potřebami**. V roce 2019 se jednalo o 153 osob, z toho 60 mělo zrakové znevýhodnění, 54 sluchové znevýhodnění a 39 pohybové znevýhodnění (dolních končetin).

Tabulka č. 5: Studenti vybraných brněnských VŠ se specifickými potřebami kategorie A1 až C1 v roce 2019

Specifická potřeba	MUNI	VUT	MENDELU	JAMU	Celkem
slabozrací (A1)	34	6	2	0	42
nevidomí (A2)	18	0	0	0	18
nedoslýchaví (B1)	21	12	2	1	36
neslyšící (B2)	15	1	0	2	18
postižení dolních končetin (C1)	34	5	0	0	39
Celkem A1-C1	122	24	4	3	153

Zdroj: Odbor sociální péče Magistrátu města Brna (2020): Počty klientů služeb

Shrnutí charakteristik cílových skupin

Mezi červencem 2018 a lednem 2019 provedl Český statistický úřad rozsáhlé Výběrové šetření osob se zdravotním postižením, a to na území celé ČR. Jedná se tedy sice o průměrné výsledky za celou ČR, a ne pouze za město Brno, nicméně je lze k obecnějšímu popisu situace použít. Dle výsledků ČSÚ bylo mezi obyvateli ČR ve věku 15 let a více, kteří zároveň žili v soukromých domácnostech, asi **13 % osob se zdravotním postižením**. Jednalo se o nejrozšířenější oblasti zdravotního postižení – pohybová/tělesná (43 % osob), vnitřní orgány/kůže (24 %),

zraková (13 %), mentální / duševní / poruchy chování (9 %), sluchová (7 %) a hlasová/řečová (4 %). V případě Brna představovalo 13 % osob se zdravotním postižením (z počtu osob starších 15 let) v absolutních hodnotách 41 861 obyvatel (na konci roku 2019), i když je nutné zdůraznit, že podle řady teorií a empirických výzkumů je podíl osob se zdravotním znevýhodněním v městském (urbánním) prostředí vyšší, jelikož se zde koncentrují příslušné instituce a služby, navíc je životu lépe uzpůsobeno i fyzické prostředí samotných měst. Nejpočetnější prioritní cílovou skupinou jsou tak senioři (lidé ve věku 65 let

a více), kterých ke konci roku 2019 žilo v Brně necelých 80 000 (z toho více než polovinu tvoří mladší senioři do 75 let). Tato skupina bude do budoucna významně narůstat, dle prognóz až na jednu třetinu obyvatel města v příštích třech desetiletích. Děti do tří let, jejichž rodiče ve značné míře využívají k pohybu dětí po městě dětských kočárků, bylo v posledních deseti letech stabilně kolem 3,5 % obyvatel města, tedy v roce 2019 více než 13 000 osob. Počty uživatelů a uživatelů vozíku, osob se zrakovým a sluchovým znevýhodněním v Brně se odhadují hůře. Počet příjemců invalidního důchodu na konci roku 2019 činil zhruba 14 000 osob, počet příjemců příspěvku na péči taktéž, počet držitelů karet ZTP a ZTP/P byl asi 10 500 osob. Cílenější odhady pak hovoří o 3 000 uživatelů vozíku žijících v Brně, resp. 5 700 klientů sociálních služeb z řad osob neslyšících a nedoslýchavých a 1 100 klientů z řad osob nevidomých a slabozrakých.

I když je zajisté cenné znát alespoň orientační odhady počtů osob jednotlivých prioritních skupin, nejsou absolutní čísla to nejdůležitější. Za prvé dochází k výraznému překryvu jednotlivých skupin, kdy například řada osob neslyšících a nedoslýchavých je zároveň v seniorském věku, za druhé zdaleka ne všichni lidé s nějakým tělesným či smyslovým znevýhodněním jsou klienti některé sociální služby a nejsou tak ani součástí žádných statistik a za třetí absolutní počet může vyvolávat nesprávný dojem, že budování přístupného prostředí je jen pro tuto úzce vymezenou skupinu osob. Nicméně opak je pravdou, i kdyby v Brně žil pouze jeden člověk se sluchovým znevýhodněním, jeden člověk se zrakovým znevýhodněním a jeden uživatel vozíku, vždy by se společnosti vyplatilo zpřístupňovat svůj prostor, protože z přístupného prostoru nakonec neprofitují jen lidé z vymezených prioritních skupin, ale celá společnost (malé děti, lidé po nemoci, lidé se zraněním, lidé s dočasným zraněním atp.). Jakákoliv úprava městského prostoru pro uživatele prioritních skupin nejenže není překážkou, ale naopak je benefitem pro všechny uživatele města.

Bariéry

Na základě vydefinovaných cílových skupin můžeme přejít k otázce bariér, které mají být prioritně odstraňovány. Výběr bariér, kterými se tento dokument zabývá, je dvojího druhu. Otázka „které bariéry“ tak nabývá dvou odlišných

významů. V prvním případě „které“ znamená „v jakém prostoru“, případně „kde“, v druhém případě „které“ znamená spíše „bariéra pro koho“. Ve smyslu, odkud odstraňovat přednostně bariéry, se poradní sbor shodl, že se v rámci této strategie bude soustředit výhradně na **bariéry v exteriéru i interiéru veřejného prostoru a na bariéry v dopravních prostředcích**, respektive v dopravě obecně. Otázkou, které konkrétní bariéry odstraňovat v těchto typech prostorů, se pak zabývá „Realizační priorita“ v návrhové části tohoto dokumentu. Bariéry nicméně nejsou různorodé jen ve své lokalizaci, ale i v tom, pro koho bariéru představují.

Tabulka č. 6: Typy prostorů, ze kterých přednostně odstraňovat bariéry, dle členů PSpBB

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
veřejný prostor – exteriér	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	23
veřejný prostor – interiér	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	22
dopravní prostředky	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	17
komunikační prostor	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	11
sociální prostor	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	9
virtuální prostor	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	1	8
právní prostor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	7
privátní prostor	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	6
časoprostor (roční obd., denní h.)	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
gastro-nomický prostor	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Zdroj: Odbor sociální péče Magistrátu města Brna (2020): Počty klientů služeb

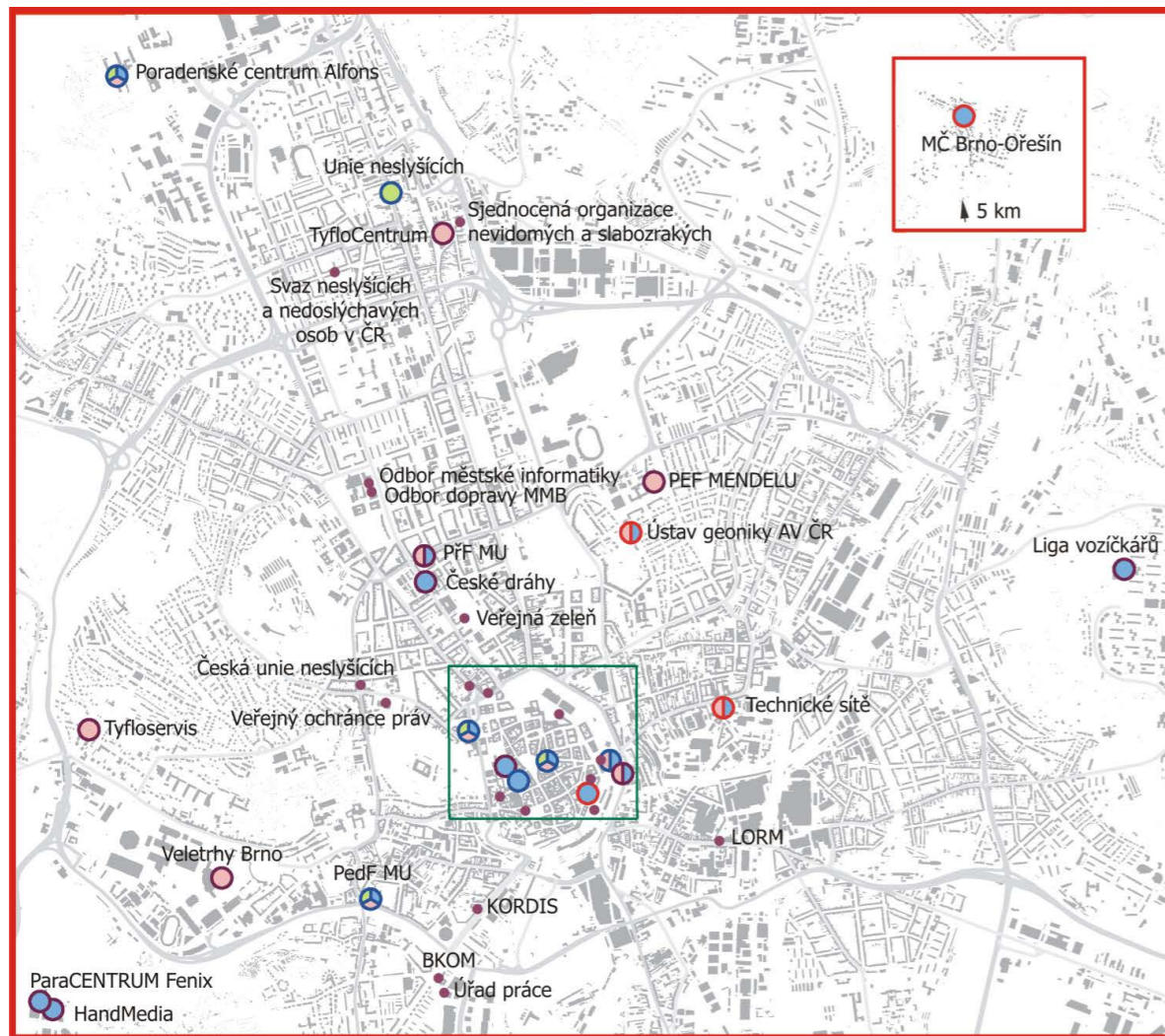
Bariéra pro jednu skupinu nemusí být bariérou pro skupinu druhou. Pro účely tohoto dokumentu se tak bariérou rozumí jakákoliv bariéra znemožňující samostatný **pohyb nebo komunikaci** definovaným cílovým skupinám. Vybrané příklady bariér dle cílových skupin nabízí tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Vybrané příklady bariér dle vydefinovaných cílových skupin

Cílová skupina	Vybrané příklady bariér
senioři	nedostatek laviček nevhodné rozmístění laviček lavičky bez opěrek lavičky bez možnosti podsunu nohou nedostatek veřejných (bezbariérových) WC příliš krátké intervaly semaforů na přechodech pro chodce nedostatek stínu, prosklené střechy zastávek nedostatečné osvětlení příliš malé či málo kontrastní písmo
osoby nevidomé a slabozraké	absence vodicích linií nevhodné řešení umělých vodicích linií nevhodné umístění předzahrádek, kontejnerů, lešení absence zábradlí špatně označená místa (výkopy, díry, otevřené poklapy) nízká podchodná výška nedostatečné osvětlení absence zvukové (strojově čitelné) formy informace
osoby neslyšící a nedoslýchavé	absence či nefunkčnost indukčních smyček absence tlumočnicka do českého znakového jazyka domovní komunikátory bez videoobrazovky bzučáky či požární hlásiče bez světelné indikace absence vizuální formy informace (hlášení o změně nástupiště) špatná akustika budov příliš hlučné prostředí
osoby s pohybovým znevýhodněním	příliš velký sklon komunikace nerovné povrchy komunikací ovládací prvky umístěné v nevhodné výšce příliš úzké dveře chybějící madla nedostatečný manipulační prostor (před dveřmi, vedle záchodu) absence nástupního ostrůvku (nástup z vozovky)
rodiče s kočárky	nevhodně zaparkovaná auta absence výtahů absence nájezdových ramp absence nástupního ostrůvku (nástup z vozovky) nedostatek míst vhodných pro přebalování nedostatek míst vhodných pro kojení

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek č. 5: Prostorové rozmístění institucí zabývajících se problematikou odstraňování bariér

- instituce zabývající se bariérovostí
- instituce mapující bariéry
- podle cílové skupiny
 - osoby s pohybovým postižením
 - osoby se zrakovým postižením
 - osoby se sluchovým postižením
- podle mapovaného prostoru
 - interiér
 - kombinace (interiér i exteriér)
 - exteriér

Zdroj: Nováková a kol., 2018

Institucionální prostředí

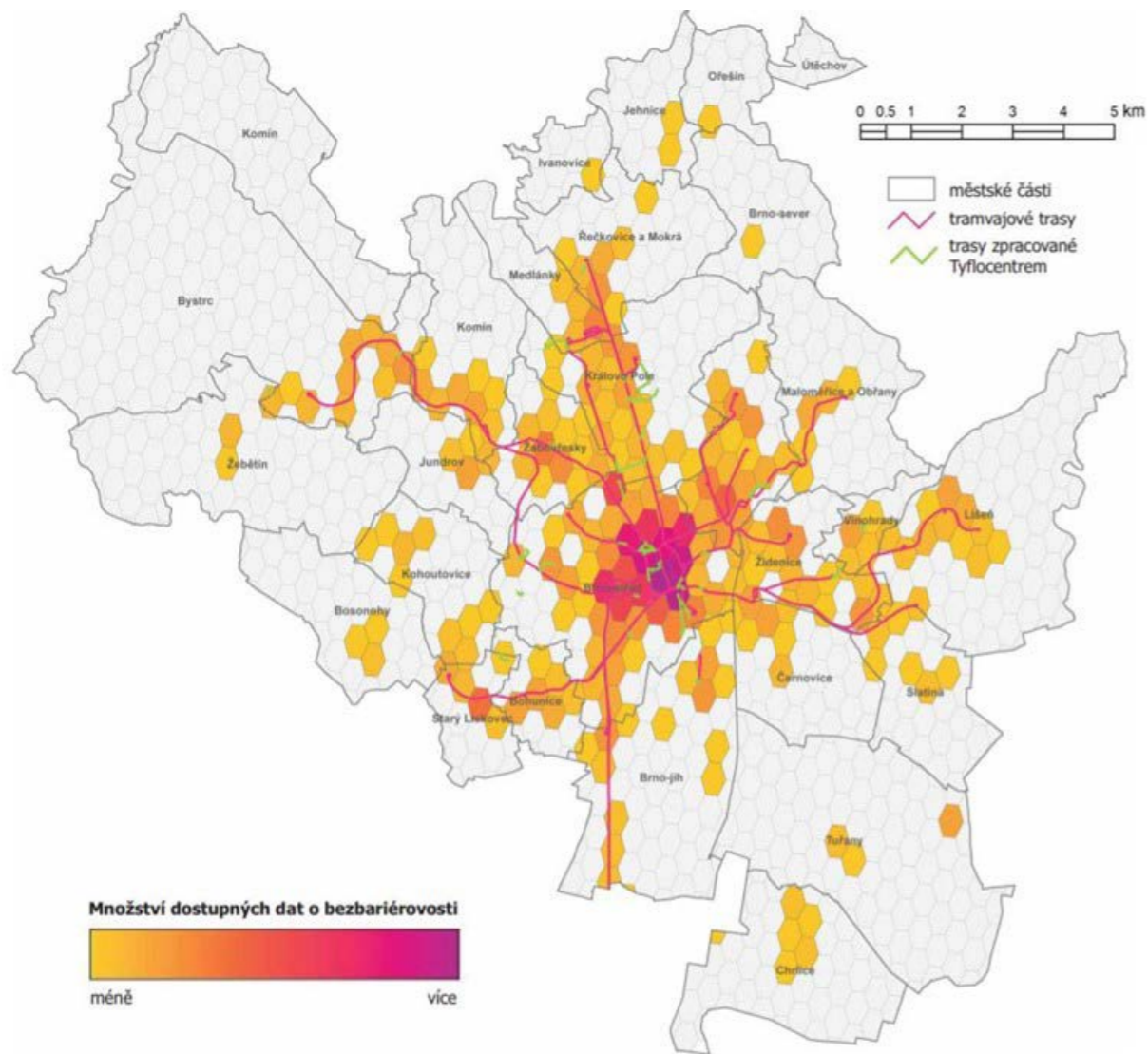
Vedle samotných prioritních skupin uživatelů jsou důležitým aktérem zpřístupňování prostoru města instituce zabývající se poskytováním asistenčních služeb, poradenstvím či přímo odstraňováním bariér. Ve městě Brně bylo identifikováno celkem **40 institucí** tohoto charakteru. Je pravděpodobné, že výčet není zcela kompletní, nicméně se jedná o seznam těch nejdůležitějších institucí ve městě Brně. Jsou mezi nimi státní organizace celorepublikového významu, jako jsou České dráhy, Česká pošta, Úřad práce ČR či Kancelář veřejného ochránce práv; dále pak odbory Magistrátu města Brna, jako Odbor zdraví, Odbor dopravy či Bytový odbor; městské části, jako Brno-střed či Brno-Ořešín; městské společnosti, jako Dopravní podnik města Brna, Brněnské komunikace či Technické síťe Brno; neziskové organizace, jako Liga vozíčkářů, ParaCENTRUM Fénix, Unie neslyšících či TyfloCentrum, a akademická pracoviště, jako Středisko Teiresiás, Poradenské centrum Alfons či Ústav geoniky AV ČR. Počet i druh těchto institucí ukazuje extrémní roztržitost agendy přístupnosti, kterou odráží i složení samotného Poradního sboru, kde je zastoupeno hned **20 z těchto 40 institucí**. Takto institucionálně heterogenní prostředí s sebou nese určitá úskalí a zvýšené nároky na komunikaci a organizaci této agendy ze strany města Brna. Určitým předpokladem pro prosazování politiky přístupnosti tak je efektivní komunikace zástupců 20 institucí v rámci Poradního sboru i efektivní spolupráce s dvaceti dalšími institucemi vně Poradního sboru.

Datové prostředí

Vedle institucionálního prostředí je velmi důležitá i situace dostupnosti dat o bariérách v prostředí a jejich postupném odstraňování. Pro účely tohoto strategického plánu byla provedena inventarizace datových sad využitelných pro plánování přístupného prostředí. Sběr dat byl založen na detailní excerpci datové základny klíčových institucí působících na území města Brna. Jednalo se především o Magistrát města Brna (např. Odbor městské informatiky), příspěvkové organizace města (např. Brněnské komunikace) a nejrůznější neziskové organizace (např. TyfloCentrum). Data byla sesbírána v surové podobě v různých formátech. Mezi hlavní zjištění opět patří, že v rámci Brna neexistuje jedna instituce, která by tento typ dat sbírala či spravovala. Situace je taková, že každá instituce

si sbírá či spravuje pouze určitá data potřebná pro svou agendu, a to ve své často unikátní struktuře a terminologii. Datové sady tak nejsou slučitelné ani snadno komparovatelné a je tedy nutná jejich následná úprava a homogenizace. Mezi datové sady vhodné pro další zpracování byly vybrány tyto: budovy s popisem přístupnosti vytipované MMB, body z generelu bezbariérové dopravy dle MMB, mateřské a základní školy poskytnuté MMB, bezbariérové byty poskytnuté Bytovým odborem MMB, brněnská nádraží dle Českých drah, zastávky MHD dle DPMB, místa osazená Euroklíčem, přístupnost kaváren dle Ligy vozíčkářů, místa s hlasovým majákem dle TyfloCentra, chytré zastávky dle TyfloCentra, bezbariérové trasy dle TyfloCentra, místa s indukční smyčkou dle Unie neslyšících, místa, kde se znakuje dle Unie neslyšících, mobilní zeleň a bariéry z pasportu mobiliáře. Prostá prostorová analýza těchto dat ukazuje výraznou **koncentrací dostupných dat do nejužšího centra města s radiálně vybíhajícími komunikacemi vázanými na linky MHD**. Tato distribuce dostupných dat ukazuje jak na vysokou koncentraci klíčových míst a institucí v samotném centru města, tak na úzké propojení dosavadního zájmu o přístupnost prostoru města Brna s MHD.

Obrázek č. 6: Prostorová distribuce dostupných dat o přístupnosti prostředí na území města Brna

Zdroj: Trojan a kol., 2019

Koncepční prostředí

Taktéž byla provedena rešerše dokumentů města Brna a jeho městských částí. Jejím cílem bylo vyhledat strategické, koncepční i analytické dokumenty, které obsahují různé vazby na tematiku přístupnosti veřejného prostoru města. Pro lepší přehlednost byly dokumenty rozděleny do tří skupin podle jejich důležitosti a míry návaznosti na tuto problematiku. První skupinou jsou tzv. **klíčové dokumenty**. Do této skupiny byly zařazeny dokumenty, ve kterých se bezbariérovost objevuje jako jedno z hlavních témat a je mu věnována dostatečná pozornost nebo se prolíná celým dokumentem. Zároveň se jedná o důležité strategické dokumenty města, resp. jednotlivých odborů. Druhá kategorie zahrnuje dokumenty, kde je bezbariérovost až **vedlejším tématem** a neobjevuje se průřezově v celém dokumentu. Poslední kategorie označuje

ostatní dokumenty, které se přístupnosti věnují pouze **okrajově** (viz tabulka č. 8). Instrukce, které se ve svých dokumentech věnují přístupnosti nejčastěji, jsou Odbor dopravy, Odbor sociální péče, Odbor zdraví a Bytový odbor.

Tabulka č. 8: Přehled klíčových dokumentů města Brna s návazností na problematiku přístupnosti

Název	Vydavatel	Platnost
Komunitní plán sociálních služeb města Brna	Odbor sociální péče	2020–2022
Plán mobility	Odbor dopravy	2018–2050
Plán zdraví města Brna	Odbor zdraví	2018–2030
Principy tvorby veřejných prostorů	KAM	*neuveďeno
Integrovaná strategie rozvoje brněnské metropolitní oblasti pro uplatnění nástroje integrované územní investice	Statutární město Brno	2014–2020
Strategie bydlení města Brna 2018–2030 analytická část	Bytový odbor	2018–2030
Strategie bydlení města Brna 2018–2030 strategická část	Bytový odbor	2018–2030
Strategie parkování ve městě Brně	Odbor dopravy	2013–2030
Atlas přístupnosti zdravotnických zařízení ve městě Brně	Odbor zdraví	*neuveďeno
Generel bezbariérových tras, dopravy a přístupnosti objektů v centru města Brna	Odbor zdraví	*neuveďeno
Informační průvodce	Odbor zdraví	2021–2022
Katalog prarodinných organizací a služeb ve městě Brně	Odbor zdraví	*neuveďeno
Programová část strategie #brno2050	Statutární město Brno	2017–2028
Atlas přístupnosti centra města Brna	Odbor zdraví	*neuveďeno
Generel pěší dopravy na území města Brna	Odbor dopravy	*neuveďeno
Vize a Strategie #brno2050	Statutární město Brno	2017–2050
Dopravní politika statutárního města Brna	Odbor dopravy	*neuveďeno
Koncepce zdravotnických služeb zajišťovaných v městských zdravotnických zařízeních	Odbor zdraví	*neuveďeno
Královo Pole bez bariér	Brno-Královo Pole	*neuveďeno
Program rozvoje městské části Brno-Bystrc koncept	Brno-Bystrc	2016–2020
Strategický plán rozvoje městské části Brno-střed	Brno-střed	2018–2025
Strategie kultury a kreativních odvětví města Brna	Statutární město Brno	2017–2050
Vize prostorového rozvoje města Brna	KAM	*neuveďeno
Generel bydlení města Brna	Odbor dispozic s majetkem	*neuveďeno

Zdroj: vlastní zpracování

Jako klíčové jsou označeny dokumenty, pro něž je přístupnost jedním z hlavních témat. Prvním takovým dokumentem je **Komunitní plán sociálních služeb města Brna** v působnosti Odboru sociální péče. V první části dokumentu podrobně popisuje stav jednotlivých ohrožených skupin (osoby s mentálním postižením, se smyslovým postižením, senioři atd.) v Brně a jejich požadavky na péči, ale i nároky na veřejný prostor nebo bydlení. V souvislosti s těmito skupinami se často zmiňuje dostupnost sociálních služeb, bezbariérového bydlení, ale také kvalitní komunikace s danou skupinou. Komunitní plán představuje priority a opatření, která řeší problémy bezbariérové přístupnosti do objek-

tů. Tento dokument dále poskytuje informace o podpoře různých dobrovolnických center se zaměřením na pomoc osobám se zdravotním znevýhodněním. Upozorňuje se zde také na propojení sociálních a zdravotních služeb pro seniory a pro osoby zdravotně znevýhodněné včetně těch bez domova.

Dalším klíčovým dokumentem je **Plán mobility** Odboru dopravy. V rámci první části autoři zanalyzovali stav mobility v Brně, mimo jiné se soustředili i na mobilitu lidí se zdravotním znevýhodněním, kde akcentovali třeba nutnost zvýšení podílu bezbariérových zastávek, linek MHD i veřejných budov. Jeho cílem je realizo-

vat pro tyto skupiny osob bezpečnější pohyb a obecně snížit jejich závislost na automobilech. Bezbariérově řešené prostředí musí v maximální míře umožňovat bezpečné a samostatné užívání všem – i uživatelům, kteří v důsledku svého věku, postižení či omezení (fyzické, smyslové, pohybové a/nebo kognitivní různorodosti) mají na prostředí specifické nároky. Toho lze dosáhnout vytvořením bezpečných a bezbariérových tras, zkrácením délky cest pro pěší a cyklistickou dopravu nebo zvýšením kvality vozového parku.

V roce 2019 vydala Kancelář architekta města Brna dokument **Principy tvorby veřejných prostorů**, který lze taktéž pokládat za klíčový pro politiky zpřístupňování prostoru. Dokument stanovuje obecné principy tvorby veřejného prostoru, podle kterých by se měly realizovat, současně je opatřen příklady (fotografiemi) dobré i špatné praxe, které s danou tematikou souvisejí. Mimo jiné se autoři věnují jednotlivým fyzickým prvkům veřejného prostoru a kromě již zmiňovaných dopravních staveb se koncepce zabývá například i povrchy (barevnost a materiál), mobiliářem (nevytváření, ale stírání bariér) nebo technickou infrastrukturou (detekční tlačítka ve vhodné výšce).

Posledním klíčovým dokumentem je **Plán zdraví města Brna**. Tento dokument řeší převážně fungování pečovatelských a jiných služeb, které zajišťují péči o zdravotně znevýhodněné obyvatele a seniory. Součástí plánu je i podpora rodin, a to zejména těch, které se starají o zdravotně znevýhodněného člena rodiny. Jsou zde začleněny oblasti podpory domácích pečovatelů, poskytování dotací a bezbariérovosti. Dokument zároveň zdůrazňuje potřebu výstavby vyššího počtu bezbariérového bydlení. Posledním důležitým bodem jsou opatření týkající se zpřístupnění městských institucí skrze výtahy, plošiny a bezbariérové vstupy, odstranění bariér z veřejného prostoru v Brně a zvýšení mobility zdravotně znevýhodněných skrze zakoupení vyššího počtu nízkopodlažních vozidel a skrze úpravy zastávek MHD na bezbariérové.

Do druhé skupiny jsou zařazeny dokumenty, pro které není přístupnost okrajovým tématem, ale taktéž ani tím hlavním. Jedná se převážně o střednědobé dokumenty. Patří sem například **Strategie bydlení města Brna** Bytového odboru. Obsahem tohoto dokumentu je především

analýza stavu bytů vlastněných městem, ale i stavu bydlení jako takového. Je zde mimo jiné kladen důraz na různé ohrožené skupiny obyvatelstva včetně osob fyzicky či mentálně znevýhodněných a seniorů. Analýza umožňuje náhled na poskytování bytů se zvláštním určením. K 21. 3. 2017 město Brno evidovalo 718 žadatelů o byt v domě s pečovatelskou službou (DPS) a 123 žadatelů o bezbariérový byt. Každoročně se uvolňuje přibližně 100 bytů v DPS a 10 bezbariérových bytů. Ve druhé části dokumentu se objevují opatření, jak rozšířit nabídku bezbariérových bytů. **Strategie parkování ve městě Brně** zmiňuje nutnost bezbariérového parkování a poskytování důležitých prvků, např. vodicí linie, které pomohou lidem se zdravotním znevýhodněním taková parkovací místa najít. Obdobně se **Strategie metropolitní oblasti Brna** snaží prosadit bezbariérová řešení do dopravy a především do infrastruktury MHD v celé metropolitní oblasti.

Poslední skupinu tvoří dokumenty, které se přístupnosti nevěnují na strategické úrovni, ale představují spíše dokumenty monitorovacího charakteru, popisující aktuální situaci přístupnosti určitých objektů či území. Zvláštní skupinou mezi těmito dokumenty jsou ty, které vydaly městské části. Při rešerši dokumentů byly nalezeny dokumenty tří městských částí, a to MČ Brno-střed, MČ Brno-Královo Pole a MČ Brno-Bystrc. Další dokumenty jsou převážně dlouhodobé a nemají hlouběji rozpracované opatření pro zpřístupňování prostoru města Brna. Jedná se především o dokumenty, které shromažďují informace o přístupnosti objektů (generely) nebo institucí na celém území Brna a jeho městských částí. Speciálními dokumenty jsou Atlas přístupnosti zdravotnických zařízení ve městě Brně a Atlas přístupnosti centra města Brna, které obsahují rozsáhlé informace o přístupnosti budov včetně podrobného popisu a map. Součástí této skupiny je i Strategie Brno 2050, která se přístupnosti věnuje pouze omezeně, nicméně příslušné dokumenty, které z této strategie mají vycházet, se už přístupnosti věnují podrobněji.

Všechny klíčové dokumenty ať už přímo, nebo nepřímo odkazují na nutnost tvorby strategického rámce pro tvorbu bezbariérového prostoru v Brně. Méně podstatné dokumenty druhé a třetí kategorie slouží k doplnění informací a zároveň dochází k jisté návaznosti, čas-

to z nich totiž klíčové dokumenty vychází nebo jsou naopak zpracovávány na základě těchto klíčových dokumentů.

Většina klíčových dokumentů vnímá potřebu vyšší komunikace s institucemi – sociálními zařízeními, které se věnují osobám s mentálním nebo fyzickým znevýhodněním a pomáhají jim s návratem do „běžného života“. Podstatná část dokumentů se věnuje nemovitostem, ať už z pohledu zajištění bezbariérovosti veřejných budov, což je podpořeno dalšími dokumenty, především atlasy a generely. Častou prioritou, která se objevuje v řadě dokumentů, je zajištění důstojného bydlení pro osoby s omezenou pohyblivostí nebo s psychickým znevýhodněním. Zvýšení mobility lidí se zdravotním znevýhodněním je dalším pojítkem většiny nejen klíčových dokumentů, kdy akcentují především vyšší podíl nízkopodlažních vozidel ve vozovém parku DPMB a také kladou důraz na bezbariérovost zastávek MHD. Posledním podstatným tématem je odstraňování bariér z veřejného prostoru, které se objevuje zejména v dokumentech KAM nebo Odboru zdraví.

Výše uvedená analýza dokumentů Statutárního města Brna a jeho městských částí ukázala, že se bezbariérovost objevuje v celé řadě dokumentů, kde mnohdy patří mezi stěžejní témata. I z toho důvodu je vhodné mít k dispozici strategický dokument, který se bude problematice přístupnosti věnovat detailněji a koncentruje doposud rozptýlené odkazy do jednoho dokumentu.

NÁVRHOVÁ ČÁST

Návrhová část je členěna do podoby tří hlavních priorit – procesní, realizační a osvětová. Všechny priority jsou pak dále strukturovány na cíle a k nim příslušející jednotlivá opatření.

Procesní priorita: jak nastavit systémové procesy?

Procesní priorita usiluje o nastavení systémových procesů tak, aby v nich byly zohledněny nároky cílových skupin na prostředí a komunikaci. Jedná se o tři různé typy procesů – procesy investic města, procesy kontroly užívání prostoru a procesy zpřístupnění městských akcí. Každému tomuto typu procesu odpovídá vždy jeden cíl.

Tabulka č. 9: Procesní priorita: jak nastavit systémové procesy? Cíl_1.1

Cíl_1.1: Nastavit procesy tak, aby při nových investicích města byla garantována jejich bezbariérovost.	
Číslo opatření	Opatření
1.1.1	Nabídnout roli aplikačního garanta při podání nového projektu zabývajících se mapováním investičního procesu ve všech institucionálních složkách Brna (MMB, ÚMČ, příspěvkové organizace, městské společnosti atp.)
1.1.2	Vytvořit seznam všech investujících institucionálních složek Brna, a to včetně kontaktních osob a jejich e-mailových a telefonických kontaktů.
1.1.3	Zajistit a nabídnout všem zaměstnancům těchto institucionálních složek Brna školení o činnosti PSpBB a o možnosti posouzení na náklady MMB.
1.1.4	Navázat pilotní spolupráci s vybranou MČ (např. MČ Brno-střed) a vytvořit pilotní projekt jako příklad pro ostatní MČ.
1.1.5	Podporovat koordinaci aktivit v prostředí města Brna s ohledem na bezbariérovost (např. spolupráce se všemi odbory a organizačními složkami města, zajištění dostatečných personálních kapacit).

Tabulka č. 10: Procesní priorita: jak nastavit systémové procesy? Cíl_1.2

Cíl_1.2: Nastavit procesy kontroly užívání staveb (především předzahrádky, parkování, lešení, kontejnery, koloběžky).	
Číslo opatření	Opatření
1.2.1	Zmapovat procesy povolování předzahrádek a záboru veřejného prostoru.
1.2.2	Zmapovat proces vymahatelnosti porušování užívání prostoru.
1.2.3	Vytvořit metodiku pro příslušné úřady vydávající povolení / provádějící kontrolu.
1.2.4	Průběžně připomínat a vyžadovat kontrolování průchodnosti obchodních tras a ohraničení výkopů.
1.2.5	Vytvořit doporučení pro koncové uživatele, na koho se obrátit při nevhodném užívání prostoru.

Tabulka č. 11: Procesní priorita: jak nastavit systémové procesy? Cíl_1.3

Cíl_1.3: Nastavit procesy „měkkých opatření“ zpřístupňující akce a jednání pořádané městem.	
Číslo opatření	Opatření
1.3.1	Vytvořit scénář zpracování podnětu od veřejnosti včetně rámcového harmonogramu.
1.3.2	Iniciovat zajištění simultánního přepisu a tlumočení do českého znakového jazyka klíčových veřejných jednání města (zasedání zastupitelstva, projednávání územního plánu atp.).
1.3.3	Iniciovat instalaci indukční smyčky, případně použití přenosné indukční smyčky na klíčových veřejných jednáních města.
1.3.4	Vytvořit checklist přístupnosti pro pořadatele a organizátory městských akcí, co by měla akce splňovat a na koho se obrátit v případě, když to nesplňuje.
1.3.5	Vytvořit seznam kontaktních osob z institucí disponujících relevantními daty o bezbariérovosti.

Realizační priorita: jak postupovat proaktivně?

Realizační priorita usiluje o systematizaci postupného zpřístupňování veřejného prostoru města Brna. Reaguje na situaci do jisté míry pasivního odstraňování bariér na žádost, místo které vytváří systém taktické prioritizace bariér, která umožňuje identifikovat a následně odstranit ty nejpálčivější bariéry. Realizační prio-

rita tak má dva cíle, jeden identifikační a druhý realizační. Podrobná metodika stanovení prioritních bariér je přílohou č. 2 tohoto dokumentu.

Tabulka č. 12: Realizační priorita: jak postupovat proaktivně? Cíl_2.1

Cíl_2.1: Vymezit území, která by měla být prioritně zpřístupněna, a ta rekonstruovat do bezbariérové podoby.	
Číslo opatření	Opatření
2.1.1	Vytvořit a průběžně aktualizovat databázi míst a institucí, které by měly být prioritně zpřístupněny (dopravní uzly, objekty MMB, polikliniky, pošty atp.).
2.1.2	Vytvořit databázi bariér nacházejících se mezi zastávkou MHD a prioritními místy/institucemi.
2.1.3	Opatřit jednotlivé bariéry charakteristikami o vlastníkově, správci a snadnosti její odstranitelnosti.
2.1.4	Vytvořit trasy cest mezi zastávkou MHD a prioritními místy/institucemi procházející nejmenším počtem nejsnáze odstranitelných bariér.
2.1.5	Vytvořit zásobník bariér, které by měly být přednostně odstraněny.

Tabulka č. 13: Realizační priorita: jak postupovat proaktivně? Cíl_2.2

Cíl_1.2: Nastavit procesy kontroly užívání staveb (především předzahrádky, parkování, lešení, kontejnery, koloběžky).	
Číslo opatření	Opatření
2.2.1	Porovnat tento zásobník s koordinačním harmonogramem výkopových prací.
2.2.2	Financovat vytvoření projektové dokumentace pro jejich odstranění.
2.2.3	Odstranit bariéru.

Osvětová priorita: jak efektivně popularizovat bezbariérovost?

Osvětová priorita usiluje o přinášení, zprostředkování, zpřístupňování a popularizaci informací z oblasti přístupnosti/bezbariérovosti. Činnost PSpBB se v tomto směru primárně soustředí na zástupce veřejné správy (politici a úředníci), koncové uživatele (lidé se zdravotním postižením) a širokou veřejnost. Osvětová priorita má tři cíle.

Tabulka č. 14: Osvětová priorita: jak efektivně popularizovat bezbariérovost? Cíl_3.1

Cíl_3.1: Rozvíjet osvětu v tématu přístupnosti/bezbariérovosti směrem k zástupcům veřejné správy (politici a úředníci).	
Číslo opatření	Opatření
3.1.1	Zajišťovat školení pro pracovníky stavebních úřadů a zodpovědné osoby na úřadech městských částí (např. tajemníci či investiční technici).
3.1.2	Vytvářet metodiky a propagovat příklady dobré praxe ve městě Brně.
3.1.3	Shromažďovat, archivovat a zveřejňovat již existující metodiky a manuály relevantní k tématu přístupnosti/bezbariérovosti (např. označení provozoven).
3.1.4	Vytvořit příklad spolupráce v oblasti metodiky, analýz a mapování s institucí či institucemi relevantními pro téma přístupnosti/bezbariérovosti (např. metodika rekonstrukce bezbariérových bytů, analýza přístupnosti a prostorové distribuce veřejných (bezbariérových) toalet či mapování špatně povolených zahrádek před restauracemi).
3.1.5	Iniciovat setkání s představiteli jednotlivých městských částí, informovat je o činnosti PSpBB, o vznikajících metodikách a průběžně nabízet spolupráci.
3.1.6	Spolupracovat s obdobnými tělesy (poradními sbory a podobně) v České republice i v zahraničí, vyměňovat zkušenosti a přenášet příklady dobré praxe.

Tabulka č. 15: Osvětová priorita: jak efektivně popularizovat bezbariérovost? Cíl_3.2

Cíl_3.2: Rozvíjet osvětu v tématu přístupnosti/bezbariérovosti směrem k cílovým skupinám (lidé se zdravotním postižením).	
Číslo opatření	Opatření
3.2.1	Natáčet a podporovat natáčení instruktážních a osvětových videospotů a videoprůvodců.
3.2.2	Doprovázet a vyžadovat doprovázení mluveného slova titulky a tlumočením do ČZJ.
3.2.3	Informovat seniory a další cílové skupiny o činnosti PSpBB také jinou než internetovou (virtuální) cestou (např. Brněnský metropolitán a zpravodaje městských částí).

Tabulka č. 16: Osvětová priorita: jak efektivně popularizovat bezbariérovost? Cíl_3.3

Cíl_3.3: Rozvíjet osvětu v tématu přístupnosti/bezbariérovosti směrem k široké veřejnosti.	
Číslo opatření	Opatření
3.3.1	Vytvořit a provozovat web PSpBB, respektive web věnovaný problematice přístupnosti.
3.3.2	Vytvořit a provozovat facebookovou skupinu informující o novinkách v oblasti přístupnosti Brna.
3.3.3	Vytvářet a podporovat vznik osvětových a zážitkových akcí věnujících se přístupnosti.
3.3.4	Pokračovat ve spoluprádání Knihovny pro bezbariérové Brno.

IMPLEMENTAČNÍ ČÁST

Implementační část popisuje **způsob, jakým bude** Strategický plán pro postupné odstraňování bariér **veden do praxe**. Tento dokument vznikl pro potřeby Poradního sboru Rady města Brna pro bezbariérové Brno (PSpBB), který doporučuje městu, jakým způsobem se bude ubírat řešení přístupnosti a odstraňování bariér města. Strategický plán bude realizován skrze tuto platformu. PSpBB přitom vytváří a iniciuje koncepcí, priority a doporučení, realizace samotného zpřístupňování města je záležitostí příslušných orgánů města. Hlavní iniciační a koordinační roli nese tajemník PSpBB.

PSpBB vznikl v březnu 2017 a dle vlastního statutu se jedná o **poradní a iniciativní orgán Rady města Brna** v otázkách řešení přístupnosti města a odstraňování bariér. Členy PSpBB jmenuje a odvolává Rada města Brna, k září 2019 jej tvořilo 24 osob. Jednalo se o osoby, které se významným způsobem podílejí na aktivitách zaměřených na řešení přístupnosti města a odstraňování bariér (politici představitelé města, zástupci relevantních odborů města, zástupci relevantních městských příspěvkových organizací a akciových společností, představitelé organizací cílových skupin či experti v oblasti přístupnosti města a odstraňování bariér). Seznam členů PSpBB a institucí, které zastupují, obsahuje příloha č. 1. Předsedou PSpBB je rezortní náměstek.

Mezi **úkoly a činnosti PSpBB** patří zejména průběžné sledování a hodnocení vývoje v oblasti přístupnosti ve městě Brně a podávání podnětů ke koncepčnímu řešení závažných problémů v této oblasti. Dále pak PSpBB připravuje podklady, stanoviska a návrhy na základě vyžádání Rady města Brna. Připomínkuje záměry města Brna, jeho organizací a další předložené materiály z hlediska bezbariérovosti. Konzultuje projektové dokumentace a zajišťuje dohled nad průběhem staveb; vyjadřuje se k plánovaným investičním záměrům z hlediska bezbariérovosti na následující roky. PSpBB též spolupracuje se zástupci cílových skupin, relevantních odborů a oddělení MMB a příspěvkových organizací a akciových společností města. V neposlední řadě PSpBB iniciuje aktivity spojené se zpřístupňováním města, například tím, že projednává a posuzuje lehce odstranitelné

bariéry, a navrhuje způsoby jejich financování.

Jednání PSpBB svolává jeho tajemník, který je z titulu svého pracovního zařazení referentem Odboru zdraví MMB. Jednání PSpBB se konají nejméně po třech měsících, zpravidla však jednou za dva měsíce. Právě na těchto jednáních budou jednotlivé cíle a opatření strategického plánu projednávány, resp. rozhodována a sledována jejich realizace.

Strategický plán bude realizován skrze **Akční plán pro postupné odstraňování bariér**, jehož první verze vznikne do konce roku 2021. Akční plán bude obsahovat soubor jednotlivých aktivit, jejichž realizací budou naplňovány jednotlivé cíle a opatření. U každé aktivity bude uvedeno, kdo (jedinec či instituce) má za realizaci aktivity odpovědnost, odhad výše a zdroje finančních nákladů a předpokládaný termín realizace. Akční plán bude přijímán vždy s platností na dva roky a následně aktualizován. V průběhu aktualizace akčního plánu tajemník PSpBB vždy vyhodnotí naplňování strategického plánu, tj. míru naplnění jednotlivých cílů a opatření, a na základě toho doporučí zacílení dalšího akčního plánu.

Pro činnost PSpBB a zejména realizaci jeho aktivit disponuje určitým **rozpočtem a personálními kapacitami** Oddělení prorodinné politiky Odboru zdraví MMB (včetně tajemníka PSpBB a koordinátora pro osoby se zrakovým postižením). Pro zajištění realizace cílů a opatření strategického plánu a následně i aktivit akčního plánu se však předpokládá další využití relevantních kapitol a položek rozpočtu města a zdrojů relevantních městských příspěvkových organizací a akciových společností, plánováno je též externí zapojení některých univerzitních pracovišť a expertů.

SEZNAM ZDROJŮ

AP3SP (2020): Statistiky počtu studentů se specifickými potřebami na VŠ

ČSÚ (2010): Demografická ročenka okresů – 2000–2009

ČSÚ (2020a): Demografická ročenka okresů – 2010–2019

ČSÚ (2020b): Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihomoravském kraji – 2019

ČSÚ (2020c): Veřejná databáze, Sociální zabezpečení, Příjemci důchodů

KREJČÍ, T., TROJAN, J., NOVÁKOVÁ, E., OSMAN, R. (2019): Specializovaná mapa fyzických bariér v prostoru mezi prioritními institucemi vytvořené na základě dat z terénního šetření. Ústav geoniky AV ČR, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Brno

NOVÁKOVÁ, E., OSMAN, R., TROJAN, J., KREJČÍ, T., ŠERÝ, O. (2019): Specializovaná mapa prioritních institucí, které by dle členů Poradního sboru Rady města Brna pro bezbariérové Brno měly být bezbariérově přístupné. Ústav geoniky AV ČR, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Brno

NOVÁKOVÁ, E., TROJAN, J., KREJČÍ, T., OSMAN, R., ŠERÝ, O., ROSSI, E. (2018): Specializovaná mapa všech institucí zabývajících se problematikou odstraňování bariér na území města Brna. Ústav geoniky AV ČR, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Brno

ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE MAGISTRÁTU MĚSTA BRNA (2020): Počty klientů služeb

ODBOR ZDRAVÍ MAGISTRÁTU MĚSTA BRNA (2020): Seznam členů PSpBB, údaje k 1. 9. 2019

SEIDENGLANZ, D., TOUŠEK, V., CHVÁTAL, F. (2013): Prognóza demografického vývoje obyvatelstva města Brna a jeho okolí. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Centrum pro regionální rozvoj, Brno, 72 s.

TROJAN, J., NOVÁKOVÁ, E., KREJČÍ, T., OSMAN, R. (2019): Specializovaná mapa dostupných dat o bezbariérovosti na území města Brna. Ústav geoniky AV ČR, Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Brno

ÚŘAD PRÁCE ČR (2020): Příjemci příspěvku na péči

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha 1: Seznam členů Poradního sboru RMB pro bezbariérové Brno

Příloha 2: Podrobná metodika stanovení prioritních bariér

Příloha 3: Prioritní místa a instituce v dopravě

Příloha 4: Prioritní místa a instituce

Příloha 5: Instrukce pro prioritizaci

Příloha 1: Členové Poradního sboru RMB pro bezbariérové Brno

Tabulka č. 17: Členové Poradního sboru RMB pro bezbariérové Brno

	Jméno	Instituce
1.	Mgr. Petr Hladík	1. náměstek primátorky statutárního města Brna
2.	JUDr. Robert Kerndl	4. náměstek primátorky statutárního města Brna
3.	Ing. arch. David Zajíček	Kancelář architekta města Brna, příspěvková organizace
4.	Ing. Milena Antonovičová	Odbornice v oblasti řešení bezbariérovosti
5.	RNDr. Robert Osman, Ph.D.	Odborník v oblasti studia znevýhodnění
6.	Ing. arch. Boris Medek	Odbor strategického rozvoje a spolupráce MMB
7.	Ing. Barbara Mikolášková	Odbor investiční MMB
8.	Ing. Pavla Valtr Kneslová	Odbor dopravy MMB
9.	JUDr. Eva Rabušicová	Odbor zdraví MMB
10.	Mgr. Eva Rossi	Odbor zdraví MMB
11.	Mgr. Radim Janík	Odbor sociální péče MMB
12.	Pavel Sedlák	Bytový odbor MMB
13.	Mgr. Irena Hudcová	Odbor školství, mládeže a tělovýchovy MMB
14.	Martin Minařík	Technické sítě Brno, a. s.
15.	Ing. Alexandra Koutná	Veřejná zeleň města Brna, příspěvková organizace
16.	Ing. Vladimíra Viková	Brněnské komunikace, a. s.
17.	Ing. Jaromír Holec	Dopravní podnik města Brna, a. s.
18.	MUDr. Zdenka Zígalová	VUT, Poradenské centrum Alfons
19.	Ing. Boris Janča	MU, Teiresiás
20.	Josef Konečný	TyfloCentrum Brno, o. p. s. – zástupce osob se zrakovým postižením
21.	Ivan Poláček	Unie neslyšících Brno – zástupce osob se sluchovým postižením
22.	Ing. Karel Sobol	NIPI Brno – zástupce osob s tělesným postižením
23.	Mgr. Martin Vrubel, Ph.D.	Institut výzkumu inkluzivního vzdělávání PdF MU
24.	Ing. Jan Tichý	MČ Brno-střed

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 2: Podrobná metodika stanovení prioritních bariér

Krok 1: definice typu prostoru

V prvním kroku této metodiky bylo definováno, kterým typem prostoru by se mělo město Brno zabývat prioritně. Přesto, že bylo konstatováno, že některé další prostory, jako např. komunikační či virtuální, jsou velice důležité, převládá názor, že pokud člověk nevyjde ven a nedostane se do dopravního prostředku, nemá smysl řešit jiný typ prostoru. Členové a členky PSpBB

rozlišili 10 odlišných typů prostoru. Nicméně prioritu nakonec udělili pouze prvním třem z nich, a to **veřejnému prostoru – exteriéru**, **veřejnému prostoru – interiéru** a **prostoru dopravních prostředků**. Preference typů prostoru mezi členy PSpBB ukazuje tabulka č. 17 (sloupce jednotliví členové, řádky typy prostorů).

Tabulka č. 18: Preference typů prostoru mezi členy PSpBB

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
veřejný prostor – exteriér	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	23
veřejný prostor – interiéru	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	22
dopravní prostředky	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	17
komunikační prostor	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	11
sociální prostor	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	9
virtuální prostor	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	8
právní prostor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	7
privátní prostor	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	6
časoprostor (roční obd., denní h.)	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
gastro-nomický prostor	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Zdroj: vlastní zpracování

Krok 2: definice prioritních míst a institucí

Ve druhém kroku bylo důležité zúžit si celé území města Brna pouze na ta místa, která jsou z pohledu prioritních cílových skupin nejdůležitější. To bylo učiněno skrze vytipování nejdůležitějších míst a institucí samotnými členy a členkami PSpBB. Bylo tak identifikováno celkem **173 míst a institucí** ve městě Brně, jejichž přístupnost pokládá alespoň jeden člen PSpBB za prioritní. Při podrobnější analýze dat se ukázalo, že **celých 35 z nich je svázaných s dopravou**,

tedy primárně s MHD či s pěší dopravou. Dominantně se jednalo o přestupní místa, dopravní uzly, nádraží či zastávky MHD. Na základě předpokladu nadřazenosti elementární přístupnosti veřejné dopravy a její navazující infrastruktury nad přístupností jakýchkoliv jiných míst a institucí bylo rozhodnuto, že všech těchto 35 míst a institucí spojených výlučně s dopravou získá automaticky prioritní postavení před ostatními (superpriorita) a bude s nimi pracováno odlišně. Kompletní seznam těchto 35 dopravních míst a institucí je přílohou č. 3 tohoto dokumentu.

Obrázek č. 7: Výběr sedmi prioritních území města Brna na základě prostorových koncentrací prioritizovaných míst a institucí

1. Palackého třída - Mojžírovo náměstí

2. Björnsonův sad - Konečného nám.

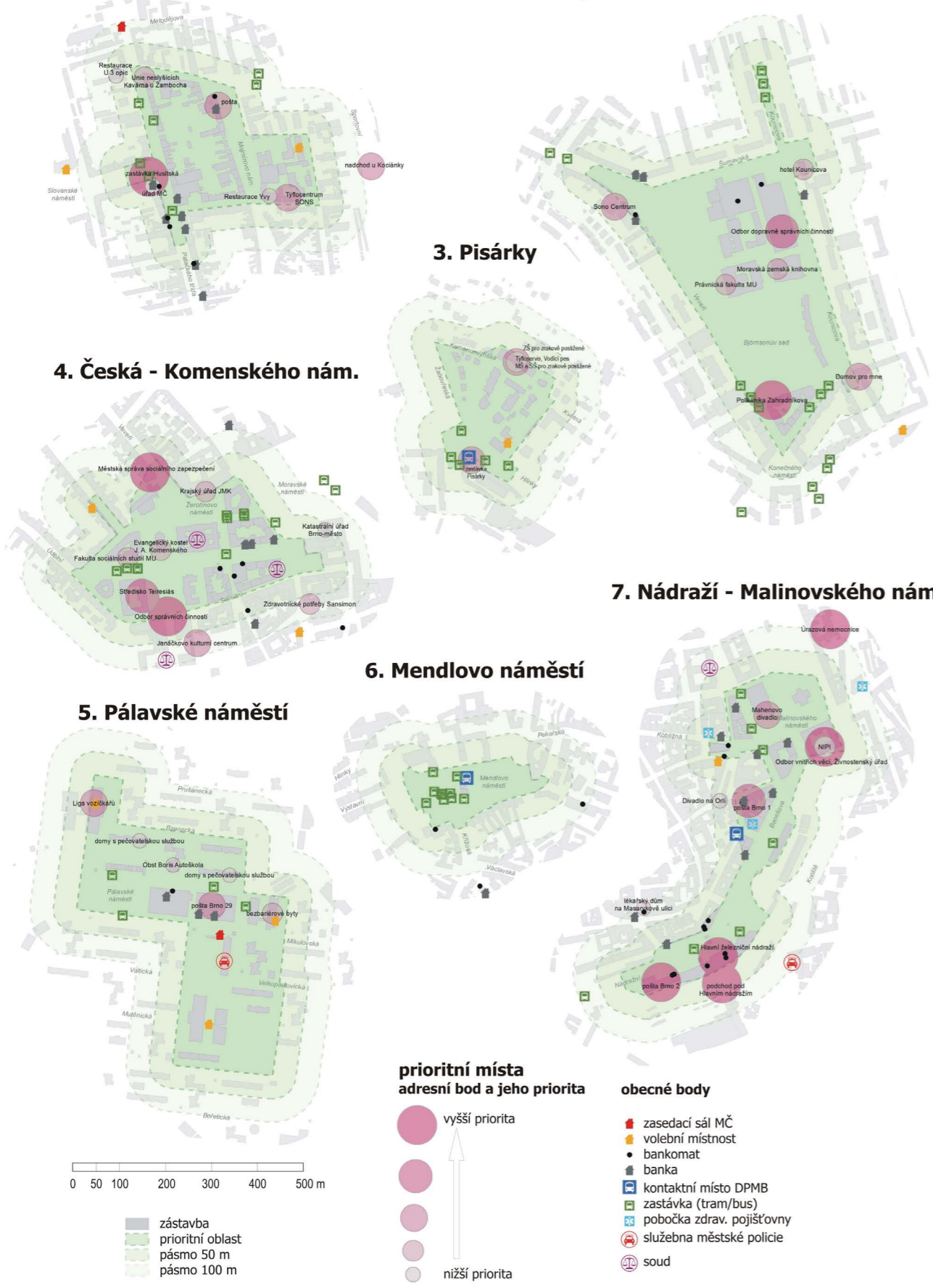
3. Pisárky

4. Česká - Komenského nám.

6. Mendlovo náměstí

5. Pálavské náměstí

7. Nádraží - Malinovského nám.

Zbýlých 138 míst a institucí vstoupilo do procesu prioritizace, jehož cílem bylo další zúžení tohoto souboru. Jedná se především o nejrůznější úřady, volební místnosti, neziskové organizace věnující se práci s cílovými skupinami, zdravotnická zařízení, školská zařízení, kulturní zařízení, sportovní zařízení či komerční služby. Kompletní seznam těchto 138 míst a institucí je přílohou č. 4 tohoto dokumentu. V rámci tohoto kroku byli všichni členové a členky PSpBB požádáni o přidělení určitého maximálního počtu preferenčních hlasů, čímž každé místo či insti-

tuce získaly konkrétní váhu, vyplývající z počtu získaných preferenčních hlasů. Podrobné instrukce pro tento krok prioritizace je přílohou č. 5 tohoto dokumentu. Prioritizaci korektně provedlo 16 z 23 tehdejších členů (70 %), na jejím základě vznikl seznam 138 prioritních míst a institucí seřazených sestupně dle přidělené váhy.

Obrázek č. 8: Prostorová distribuce sedmi vybraných prioritních území ve městě Brně

- 1. Palackého třída - Mojžírovo náměstí**
- 2. Björnsonův sad - Konečného nám.**
- 3. Pisárky**
- 4. Česká - Komenského nám.**
- 5. Pálavské náměstí**
- 6. Mendlovo náměstí**
- 7. Nádraží - Malinovského nám.**

Zdroj: Nováková a kol., 2019

Obrázek č. 9: Existující bariéry v rámci sedmi prioritních území města Brna

1. Palackého třída - Mojžírovo náměstí

2. Björnsonův sad - Konečného nám.

3. Pisárky

4. Česká - Komenského nám.

typy fyzických bariér

- vodicí linie
- varovný a signální pás
- průchozí prostor
- poruchy povrchu
- infrastruktura
- zábradlí
- vizuální kontrast
- sklony povrchu

6. Mendlovo náměstí

5. Pálavské náměstí

- tramvajová trať
- prioritní místa

0 100 200 m

7. Nádraží - Malinovského nám.

Krok 3: definice prioritních území města Brna

Ve třetím kroku byl tento vážený seznam prioritních míst a institucí vnesen do mapy, aby opět získal svou prostorovou dimenzi. Vedle samotné váhy prioritních míst a institucí tak mohla být sledována jejich koncentrace v prostoru (blíže obrázek č. 7). Jelikož hlavním smyslem taktického urbanismu je omezit se na co možná nejmenší zásahy s co možná největší přídavnou hodnotou, bylo v tomto kroku přistoupeno k definici prioritních území, a to právě na základě největších prostorových koncentrací míst a institucí s největší prioritní vahou. Bylo tak vybráno sedm prioritních území města Brna (blíže obrázek č. 8), a to:

1. Palackého třída – Mojžírovo náměstí,
2. Björnsonův sad – Konečného náměstí,
3. Pisárky,
4. Česká – Komenského náměstí,
5. Pálavské náměstí,
6. Mendlovo náměstí,
7. Hlavní nádraží – Malinovského náměstí.

Následně se veškerá pozornost zaměřila výhradně na těchto sedm prioritních území města Brna.

Krok 4: definice prioritních bariér

Ve čtvrtém kroku bylo přistoupeno k mapování všech existujících bariér pro vybrané cílové skupiny v rámci sedmi prioritních území města Brna. V tomto kroku bylo celkem zmapováno 291 bariér s průměrným počtem přes 40 bariér na jedno prioritní území. Tyto bariéry byly následně rozděleny do osmi kategorií: vodicí linie, varovný či signální pás, průchozí prostor, poruchy povrchu, problémy infrastruktury, zábradlí, vizuální kontrast, sklony povrchu (blíže obrázek č. 9).

Příloha 3: Prioritní místa a instituce v dopravě

Prosíme o vyplnění prioritních míst a institucí. Oceníme co možná největší konkrétnost. Přednostně vyplňujte priority na úrovni **volby I.** Pouze pokud si nebudete jisti touto mírou konkrétnosti, tak je možné prioritizovat na úrovni **volby II.** Maximální možný počet priorit v rámci **volby I. je 12, v rámci volby II. pak 3.** Není nutné udělit všech 12 + 3 priorit. Pokud by Vám některé konkrétní místo ve volbě I. chybělo, můžete jej dopsat do předposledního sloupce a považovat jej za jednu udělenou prioritu v rámci volby I.

Tabulka č. 19: Příklad prioritizační tabulky pro místa a instituce spojené s veřejnou dopravou ve městě Brně

volba II.	podoblast	volba I	lokalita	důležitost						případně doplňte, které jiné	oblast
				Sobol		Poláček	Konečný		celkem		
				vozičkaři	neslyšící		nevidomí	nevidomí			
0	přestupní uzly	0	Mendlovo náměstí	2	1	1	2	2	5	doprava	
		0	Málinovského náměstí	2	1	1	2	2	5		
		0	Stará Osada	2	1	1	2	2	5		
		0	přednádraží	2	2	2	2	2	6		
		0	Česká / Komenského náměstí	2	1	1	2	2	5		
		0	Konečného náměstí	0	0	0	1	1	1		
		0	Šilingrovo náměstí	1	0	0	2	3	3		
		0	Moravské náměstí	1	1	1	1	3	3		
		0	Úzká	0	1	1	2	3	3		
		0	Semillasso	1	2	1	1	4	4		
		0	kampus Bohunice	1	0	0	1	2	2		
		0	Nové Sady	1	0	0	1	2	2		
0	nádraží	0	Hlavní nádraží	2	2	2	2	6	doprava		
		0	Dolní nádraží (Rosické nádraží)	2	1	1	2	5			
		0	Židenice nádraží	1	1	1	2	4			
		0	Královo Pole nádraží	2	2	2	2	6			
		0	nádraží Řečkovice	0	0	0	0	0			
		0	Zvonařka	2	2	2	2	6			
		0	Autobusové nádraží u Grandu	2	1	1	2	5			

volba II.	podoblast	volba I	lokality	důležitost				případně doplňte, které jiné	oblast	
				Sobol		Poláček	Konečný			celkem
				vozíčkáři	neslyšící	nevidomí				
0		0	zastávka Hybešova	2	0	0	2	4		
0		0	zastávka Václavská	0	0	0	0	0		
0		0	zastávka Náměstí Svobody	0	0	0	1	1		
0		0	zastávka Pisárky	0	0	0	2	2		
0	zastávky MHD	0	zastávka Husitská	2	2	2	2	6		
0		0	zastávka Optátova	0	2	0	0	2		
0		0	Vozovna Komín	0	2	0	0	2		
0		0	zastávka Skácelova	0	2	2	1	3	doprava	
0	konečné zastávky, točny tramvají	0	točna na konečné Řečkovice	1	0	0	1	2		
0		0	točna na konečné Štefánikova čtvrť	1	0	0	1	2		
0		0	Brněnské komunikace (Renneská třída 1a)	0	0	0	0	0		
0	dopravní instituce	0	kontaktní místa DPMB	0	0	0	0	0		
0		0	dopravní policie	1	1	0	0	2		
0		0	podchod pod Hlavním nádražím	2	0	0	2	4		
0	podchody, nadchody	0	podchod na Staré Osadě	1	0	0	2	3		
0		0	nadchod u Kociánky	2	0	0	1	3		

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 4: Prioritní místa a instituce

Prosíme o vyplnění prioritních míst a institucí. Oceníme co možná největší konkrétnost. Přednostně vyplňujte priority na úrovni **volby I**. Pouze pokud si nebudete jisti touto mírou konkrétnosti, tak je možné prioritizovat na úrovni **volby II**. Maximální možný počet priorit v rámci **volby I** je **20**, v rámci **volby II** pak **10**. Není nutné udělit všech 20 + 10 priorit. Pokud by Vám některé konkrétní místo ve volbě I. chybělo, můžete jej dopsat do předposledního sloupce a považovat jej za jednu udělenou prioritu v rámci volby I.

Tabulka č. 20: Příklad prioritizační tabulky pro místa a instituce nespojené s veřejnou dopravou ve městě Brně

volba II.	podoblast	volba I	lokality	důležitost				případně doplňte, které jiné	oblast
				Sobol		Konečný			
				vozíčkáři	neslyšící	neslyšící	nevidomí		
0	úřady MMB	0	Odbor správních činností (Husova 3/5)	1	2	2	2	5	
0		0	Odbor dopravněsprávních činností (Kounicova 67)	1	2	0	0	3	
0		0	Odbor vnitřních věcí, Živnostenský úřad (Malinovského náměstí 3)	2	1	2	2	5	
0		0	pošta Brno 38 s vyvolávacím systémem pro nevidomé (Haškova 17)	0	2	2	2	4	
0		0	pošta Brno 3 s vyvolávacím systémem pro nevidomé (Křížová 18)	0	2	1	1	3	
0		0	pošta Brno 12 s vyvolávacím systémem pro nevidomé (Mojmírovo náměstí 22)	0	2	2	2	4	
0	Česká pošta	0	pošta Brno 1 (Orlí 30)	0	2	1	1	3	
0		0	pošta Brno 2 (Nádražní 7)	2	2	2	2	6	
0		0	pošta Brno 29 (Pálavské náměstí 5)	2	2	1	1	5	
0		0	pošta Brno 25 (U Pošty 16)	2	2	2	2	6	
0	Úřad práce ČR	0	Dávky pro osoby se zdravotním postižením (Křenová 25)	2	2	2	2	6	úřady
0		0	Aktivní politika zaměstnanosti (Polní 37)	1	2	0	0	3	
0		0	důchody, nemocenská (Veveří 5)	2	2	2	2	6	
0	Městská správa sociálního zabezpečení Brno	0	mateřská dovolená, posudková lékařka (Gajdošova 7)	2	2	2	2	6	
0		0	Odbor posudkové služby MPSV v Brně (T. Novákové 62a)	2	1	1	0	3	
0	Krajský úřad Jihomoravského kraje	0	(Žerotínovo náměstí 3)	0	2	0	0	2	
0	Katastrální úřad Brno - město	0	(Moravské náměstí 1)	0	1	1	1	2	
0	úřady městských částí	0	které:	2	1	2	2	5	
0	sály zasedání zastupitelstev	0	které:	0	1	0	0	1	
0	Městská policie	0	které:	1	2	2	2	5	
0	finanční úřady	0	které:	1	2	2	2	5	
0	volební místnosti	0	které:	2	0	2	2	4	

volba II.	podoblast	volba I	lokality	důležitost				případně doplňte, které jiné	oblast
				Sobol		Konečný			
				vozíčkáři	neslyšící	neslyšící	nevidomí		
0	pro osoby nevidomé	0	TyfloCentrum, SONS (Chaloupkova 3)	0	0	2	2	2	
0		0	TyfloCentrum, odloučené pracoviště dílen (Poděbradova 58)	0	0	2	2	2	
0		0	TyfloServis, Vodící pes (Kamenomlýnská 2)	0	0	2	2	2	
0		0	LORM (Křenová 67)	0	0	2	2	2	
0	pro osoby neslyšící	0	Unie neslyšících, Kavárna u Žambocha (Palackého třída 114)	0	2	0	0	2	neziskové organizace
0		0	Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob, Sportovní klub (Vodova 35)	0	2	0	0	2	
0		0	Česká unie neslyšících (Údolní 53)	0	2	0	0	2	
0		0	ParaCENTRUM Fenix (Netroufalky 3)	2	0	0	0	2	
0	pro osoby tělesně znevýhodněné	0	Liga vozíčkářů (Bzenecká 23)	2	0	0	0	2	
0		0	Domov pro mne (Kounicova 42)	2	0	0	0	2	
0		0	NIPI (Malinovského náměstí 3)	1	0	0	0	1	
0	nemocnice	0	Nemocnice Bohunice (Jihlavská 20)	2	2	2	2	6	
0		0	Nemocnice u svaté Anny (Pekařská 53)	1	2	2	2	5	
0		0	Úrazová nemocnice (Ponávka 6)	2	2	1	1	5	
0		0	Poliklinika Viniční (Viniční 235)	2	2	2	2	6	
0	polikliniky	0	Poliklinika Zahradníkova (Zahradníkova 2)	1	2	2	2	5	zdravotnická zařízení
0		0	Poliklinika Lesná (Halasovo náměstí 1)	1	2	2	2	5	
0		0	Poliklinika Starý Lískovec (U Pošty 14)	2	2	2	2	6	
0		0	Poliklinika Horníkova (Horníkova 34)	0	2	2	2	4	
0	lékařské domy	0	sdrúžené ambulantní zařízení (Masarykova 31)	1	1	1	1	3	
0		0	dům Marty Hartlové (Jugoslávská 11)	1	1	1	1	3	

volba II.	podoblast	volba I	lokalita	důležitost						případně doplňte, které jiné	oblast	
				Sobol		Poláček		Konečný				celkem
				vozičkáři	neslyšící	neslyšící	nevidomí	nevidomí				
0		0	AUDIO – Fon centr (Obilní trh 4)	0	2	1	3					
0		0	MUDr. Marie Peřilová (Bartošova 5)	0	1	1	2					
0		0	Fakultní nemocnice, MUDr. Tomáš Talach (Pekařská 53)	0	1	1	2					
0	foniatrie	0	ENT-Med, MUDr. Lukáš Lavička (Dobrovského 2)	0	1	1	2		zdravotnická zařízení			
0		0	MUDr. Jitka Bláhová (Vinohrady 8)	0	1	1	2					
0		0	MUDr. Martina Matulová (Palackého 137)	0	1	1	2					
0	zdravotní pojišťovny	0	Fakultní nemocnice, MUDr. Martina Matulová (Jihlavská 20)	0	1	1	2					
0		0	které:	1	2	1	4					
0	MŠ	0	MŠ pro zrakově postižené (Kamenomlýnská 2)	1	0	2	3					
0		0	MŠ pro sluchově postižené Brno (Šrámkova 1)	0	2	0	2					
0		0	MŠ Gellnerka Brno (Gellnerova 1)	0	2	0	2					
0	MŠ speciální	0	Mateřská škola speciální (Kopernikova 2)	0	0	0	0					
0		0	Mateřská škola speciální (Ibsenova 1)	1	0	0	1					
0		0	ZŠ pro zrakově postižené (Kamenomlýnská 2)	0	0	2	2					
0	ZŠ	0	ZŠ pro sluchově postižené Brno (Šrámkova 1)	0	2	0	2		školská zařízení			
0		0	ZŠ Gellnerka Brno (Gellnerova 1)	0	2	0	2					
0	ZŠ speciální	0	Základní škola speciální a Praktická škola Elpis (Kopernikova 2)	0	0	0	0					
0		0	Základní škola speciální a Praktická škola (Ibsenova 1)	0	0	0	0					
0		0	Střední škola pro zrakově postižené (Kamenomlýnská 2)	1	0	2	3					
0	SŠ	0	SŠ Gellnerka Brno (Gellnerova 1)	0	2	0	2					
0		0	Střední škola pro tělesně postižené GEMINI (Vaculíkova 14)	2	0	0	2					
0		0	Střední škola F. D. Roosevelta Brno (Křížkova 11)	2	0	0	2					

volba II.	podoblast	volba I	lokalita	důležitost						případně doplňte, které jiné	oblast	
				Sobol		Poláček		Konečný				celkem
				vozičkáři	neslyšící	neslyšící	nevidomí	nevidomí				
0	VŠ	0	Fakulta sociálních studií MU (Joštova 10)	1	0	2	3					
0		0	Pedagogická fakulta MU (Poříčí 7, 9, 31)	1	0	2	3					
0		0	Fakulta informatiky MU (Botanická 68a)	1	2	2	5					
0		0	Právnická fakulta MU (Veveří 70)	1	2	2	5					
0	Poradenská centra VŠ	0	Středisko Teiresiás (Komenského náměstí 2)	2	2	2	6		školská zařízení			
0		0	Poradenské centrum Alfons (Kolejní 2b)	2	2	2	6					
0		0	Pod Palackým vrchem (Kolejní 2, 2b)	2	2	1	5					
0	koleje VŠ	0	Koleje Vinařská (Vinařská 5)	2	0	1	3					
0		0	hotel Kounicova (Kounicova 50)	0	2	2	4					
0		0	Divadlo Barka (Svatopluka Čecha 35a)	2	2	2	6					
0		0	Mahenovo divadlo (Malinovského náměstí 1)	1	2	0	3					
0	divadla	0	Janáčkovovo divadlo (Rooseveltova 7)	1	2	0	3					
0		0	Reduta (Zelný trh 4)	1	2	0	3					
0		0	Studio Marta – JAMU (Bayerova 5)	0	2	0	2					
0		0	Divadlo na Orlí – JAMU (Orlí 19)	0	1	0	1					
0	knihovny	0	Moravská zemská knihovna (Kounicova 65a)	1	2	0	3					
0		0	Knihovna Jiřího Mahena (Koblišná 4)	1	2	2	5		kulturní zařízení			
0		0	Sono Centrum (Veveří 113)	1	2	2	5					
0	koncertní sály	0	Klub Fléda (Štefánikova 24)	1	2	0	3					
0		0	Janáčkovovo kulturní centrum (Besední)	0	2	2	4					
0	muzea	0	Technické muzeum Brno (Purkyňova 105)	1	2	2	5					
0	kina	0	Kino Lucerna (Minská 19)	1	2	2	5					
0	kostely	0	katedrála sv. Petra a Pavla (Petrov)	2	2	2	6					
0		0	Českobratrský evangelický chrám Jana Amose Komenského (Červený kostel)	0	2	2	4					

volba II.	podoblast	volba I	lokalita	důležitost						případně doplňte, které jiné	oblast
				Sobol		Konečný		celkem			
				vozíčkáři	Poláček neslyšící	neslyšící	nevidomí				
0	domovy pro osoby se zdravotní postižením	0	Centrum Kociánka (Kociánka 2) Centrum soc. služeb pro osoby se zrak. postižením v Chrlících (Chrlické náměstí 2)	2	1	0	0	3			
0	domy s pečovatelskou službou	0	(Hybešova 65a, b, c) (Bzenecká 19, 21)	0	0	0	0	0			
0	bezbariérové byty	0	(Pálavského náměstí 1, 2) (Mikulovská 9) (Kosmonautů 17, 19)	2	0	0	2	4		bydlení	
0	krizová centra	0	Městské střed. krizové sociální pomoci pro os. v extrémní sociální tísní (Masná 3b)	0	0	0	0	0			
0	chráněná bydlení	0	Domov pro mne (Netroufalky)	2	2	0	0	4			
0	domovy pro seniory	0	keré:	0	2	0	0	2			
0	sociální byty	0	keré:	0	1	2	0	3			
0	obchodní centra, obchody	0	Galerie Vaňkova (Ve Vaňkovce 1) Campus Square (Netroufalky 14) Olympia (U Dálnice 777, Modřice)	0	2	1	1	3			
0	zdravotnické potřeby	0	Zdravotní potřeby (Hybešova 43) Zdravotnické potřeby Sansimon (Jakubské náměstí 3) MEDICCO – kompenzační a rehabilitační pomůcky (Heršpická 11d) Meyra (Cejl 107)	0	0	1	1	2		komerční služby	
0	restaurace	0	Restaurace U 3 opic (Palackého třída 77) Na Devadesátce (Skácelova 28) Restaurace Yvy (Mojmírovo náměstí 13)	2	1	0	0	3			
		0		0	0	0	0	0			
		0	WIDEX LINE (Hlinky 70) REJA (IBC, Příkop 4)	0	2	1	0	3			
		0		0	2	0	0	2			

volba II.	podoblast	volba I	lokalita	důležitost						případně doplňte, které jiné	oblast
				Sobol		Konečný		celkem			
				vozíčkáři	Poláček neslyšící	neslyšící	nevidomí				
0	autoškola	0	Obst Boris Autoškola (Bzenecká 17) Autoškola Formánek (Markéty Kuncové 9)	0	2	0	0	2			
0	kontakt. místa mobilních operátorů	0	kerá:	0	2	2	0	4		komerční služby	
0	chovatelské potřeby / zverímex	0	keré:	0	0	1	1	2			
0	banky	0	keré:	0	2	2	0	4			
0	bankomaty	0	keré:	0	0	2	0	2			
0	sportovní centra	0	Moravská Slavia (Vojtova 12) Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity (Kamenice 5) Sportovní hala TJ Sokol Brno (Kounicova 22) Brněnský svaz malé kopané (Pastviny 70)	1	0	1	1	3		sportovní zařízení	
0	bazény	0	keré:	1	2	1	1	4			
0	tělocvičny	0	keré:	0	2	0	0	2			
0	workoutová hřiště	0	kerá:	1	0	1	1	2			
0	Městská památková rezervace	0	Dominikánské náměstí náměstí Svobody Zelný trh Špilberk Denisovy sady Kapucínské náměstí ulice Masarykova ulice Benešova ulice Josefská	2	0	2	2	6		veřejné prostory	
0	historická centra městských částí	0	kerá:	2	2	2	2	6			
		0		2	2	2	2	6			
		0		2	2	2	2	6			
		0		1	2	2	2	5			
		0		1	2	2	2	5			
		0		2	2	2	2	6			
		0		2	2	2	2	6			
		0		2	2	2	2	6			
		0		0	0	0	0	0			

volba II.	podoblast	volba I	lokalita	důležitost				celkem	případně doplňte, které jiné	oblast
				Sobol	Poláček	Konečný	nevidomí			
0	veřejný ochránce práv (ombudsman)	0	(Údolní 39)	0	2	2	2	4		
0	soudy	0	které:	0	2	2	1	3	právní služby	

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 5: Instrukce pro prioritizaci

Proč tabulka vzniká?

Prioritizace neboli stanovení priorit míst a institucí vzniká jako další návazný krok po stanovení prioritních skupin, a to v rámci projektu Technické agentury České republiky s názvem „Strategické nástroje pro utváření bezbariérového prostoru města“. Sama tabulka vznikla na základě rozhovorů se členy PSpBB a představuje cenný soupis míst a institucí, které jsou z hlediska bezbariérovosti podstatné. Nicméně tabulka v tuto chvíli obsahuje **přes 170 nejružnějších míst a institucí**. Takovému počtu se není možné systematicky věnovat, a proto **je potřeba jej zúžit na ty aktuálně nejdůležitější**. A přesně k tomu slouží tato prioritizace. Ve chvíli, kdy budou vybraná místa či instituce pro dané skupiny přístupné, nic nebrání tomu, provést prioritizaci znovu a vybrat jiná místa či instituce, které dostanou novou prioritu.

Struktura souboru

Soubor je rozdělen **do 3 listů**. První dva listy se týkají samotné prioritizace, třetí pak nese pouze informace o zvolených prioritních skupinách. První list s názvem „Superpriorita (doprava)“ se týká pouze míst a institucí, které souvisí s dopravou. Rozhodli jsme se je oddělit od všech ostatních míst a institucí, protože přístupnost dopravy ovlivňuje i přístupnost všech ostatních míst a institucí. Druhý list s názvem „Priorita (ostatní)“ pak obsahuje všechny ostatní místa a instituce rozdělené do tematických oblastí, jako jsou úřady, zdravotnická zařízení, školská zařízení, kulturní zařízení, komerční služby atp. Oba dva první listy si jsou svou strukturou podobné. V záhlaví každého listu je stručný text o způsobu prioritizace, **modře** jsou podbarveny **buňky s počtem prioritních hlasů a žlutě buňky, do kterých je možné vpisovat** své priority. Ve sloupci vpravo od tabulky je pak ve vybraných případech uvedena poznámka, zdůvodňující, proč bylo dané místo či instituce do seznamu zařazeno.

Nástroje usnadňující stanovování priorit

Pro snadnější rozhodování při stanovování priorit jsme připravili tři nástroje, kterými jsou: 1) prioritní skupiny uživatelů, 2) hodnocení ze strany cílových skupin a 3) mapa rozložení míst a institucí v prostoru města Brna.

Prioritní skupiny uživatelů

Skupiny uživatelů, pro které by měl být prostor

města Brna zpřístupněn přednostně, byly stanoveny v předchozím kroku a měly by tedy být nápomocny i při stanovování prioritních míst a institucí. **Seznam prioritních skupin uživatelů** je k dispozici v třetím listu souboru s názvem „Prioritní skupiny“.

Tabulka č. 21: Přehled prioritních skupin

uživatelé elektrických vozíků, uživatelé mechanických vozíků, kvadruplegici
osoby neslyšící, osoby nedoslýchavé, osoby ohlučlé
osoby nevidomé, osoby slabozraké
osoby s berlemi
rodiče s kočárky
senioři

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnocení ze strany cílových skupin

Na základě připomínek z 12. setkání Poradního sboru konaného 21. 3. 2019 jsme připravili hodnocení tří klíčových skupin uživatelů. Tabulky v prvních dvou listech „Superpriorita (doprava)“ i „Priorita (ostatní)“ obsahují sloupce s názvem „důležitost“, kde tři specialisté na vybrané skupiny uživatelů ohodnotili, jak jsou z jejich pohledu místa či instituce důležité pro danou skupinu. V jednotlivých sloupcích je tak zastoupen **názor Karla Sobola, Ivana Poláčka a Josefa Konečného**. Přestože jde nutně pouze o subjektivní hodnocení jedinců, domníváme se, že jejich zkušenost s danými skupinami uživatelů je natolik hluboká, že mohou dobře reprezentovat celou skupinu. Každý z nich byl vyzván, aby každé místo či instituci ohodnotil na stupnici od 0 do 2, přičemž **číslem „0“** označil ta místa a instituce, které jsou z jeho pohledu pro danou skupinu **nedůležité, číslem „1“,** které jsou **částečně či dočasně důležité,** a **číslem „2“,** které jsou **velmi důležité**. Hodnocení je poté doplněno ještě sloupcem s názvem „celkem“, který představuje prostý součet všech tří hodnocení.

Mapa rozložení míst a institucí

Jelikož jsme si vědomi toho, že při rozhodování o přidělení priority může být důležitá i znalost prostorového rozmístění jednotlivých míst a institucí, připravili jsme jednoduchou mapu, kterou naleznete pod tímto [odkazem](#). Mapa kromě samotné lokace míst a institucí obsahu-

je i hodnocení ze strany cílových skupin. Barvou je přitom vyjádřen celkový součet hodnocení Karla Sobola, Ivana Poláčka a Josefa Konečného, přičemž se po najetí myši nad konkrétní ikonu zobrazí jejich jednotlivá hodnocení. Vedle toho mapa obsahuje i informace o lokaci úřadů jednotlivých městských částí. Jelikož umístění všech míst a institucí ještě nebyla validizována, je nutné brát mapu pouze jako orientační.

Prioritizace

Prioritizace se provádí jednoduchým přidělením hlasu (přidělením čísla „1“) jednotlivým místům či institucím, a to ve dvou listech. V obou listech se prioritizuje obdobným způsobem, rozdíl je pouze v tom, že každý list má stanoven jiný maximální počet prioritizačních hlasů. V každém listu je přitom možné hlasovat **ve dvou úrovních, a to konkrétnější a obecnější**. Jelikož **je pro nás cennější konkrétnější úroveň**, je nazvána jako „volba I.“. Obecnější úroveň je pak nazvána jako „volba II.“. Pokud budete schopni prioritizovat na úrovni „volby I.“, učíňte tak. Pouze v případech, ve kterých byste si nebyli jisti, popřípadě byste se nedokázali rozhodnout, můžete využít i „volbu II.“. Preferenční hlasy se

nikterak nepřepočítávají a každý tak má **v listu „Superpriority (doprava)“** možnost udělit maximálně až **12 preferenčních hlasů v rámci „volby I.“** a až **3 preferenční hlasy v rámci „volby II.“**. V rámci listu „Priority (ostatní)“ má každý možnost udělit maximálně až **20 preferenčních hlasů v rámci „volby I.“** a až **10 preferenčních hlasů v rámci „volby II.“**. Nicméně není nutné využít všech těchto preferenčních hlasů. Je možné udělit jich méně než maximální povolený počet. Pokud by Vám některé místo či instituce v tabulce chyběly, je možné je dopsat do příslušné žlutě podbarvené kolonky a každé takto doplněné místo či instituci počítat jako jeden preferenční hlas v rámci „volby I.“.

V horní části tabulky v modře podbarvených buňkách se Vámi přidělené preferenční hlasy postupně sčítají. V záhlaví každého listu je tento postup ještě jednou stručně popsán.

Tabulka č. 22: Přehled maximálního možného počtu prioritizačních hlasů

Název listu	Název volby	Maximální počet prioritních hlasů
Superpriorita (doprava)	volba I.	12
	volba II.	3
Priorita (ostatní)	volba I.	20
	volba II.	10

Zdroj: vlastní zpracování

Vyhodnocení

Vaše odpovědi budou využity pouze pro účely PSpBB a před jakoukoliv prezentací budou plně anonymizovány. Současně nebudou prezentovány prioritizace jednotlivců, ale vždy pouze agregované priority všech členů PSpBB.

zadal | Odbor zdraví
graficky zpracoval | Kancelář marketingu a cestovního ruchu
vydal | Statutární město Brno, Magistrát města Brna
1. vydání | prosinec 2020